

SO FIE

Support for empowerment and integration of refugee families

Guidelines for Best Practice of Inclusion based on Needs Analysis of Refugee Families

Cyprus National Report

support-refugees.eu

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Project Number: 2017-1-AT01-KA204-035083

SOFIE

Support for empowerment and integration of refugee families

Ι01 - Εθνική Έκθεση: Κύπρος

Προετοιμασία:
Ειρήνη Αναστασίου
CARDET

2018

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή	4
2. Μεθοδολογία.....	5
3. Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας.....	7
A) Οι πρόσφυγες στην Κύπρο	7
B) Τα δικαιώματα των προσφύγων	8
Γ) Το σύστημα υποστήριξης και ενσωμάτωσης των προσφύγων στην Κύπρο	11
Δ) Εργαλεία και πρωτοβουλίες για την ενδυνάμωση και ένταξη των οικογενειών προσφύγων 14	
4. Ανάγκες Στήριξης και Ένταξης των Οικογενειών Προσφύγων (Ανάλυση των ΣΟΕ με Πρόσφυγες)	20
A) Χαρακτηριστικά συμμετεχόντων	20
B) Προκλήσεις των οικογενειών προσφύγων στην καθημερινή τους ζωή.....	20
Γ) Πρόσβαση σε πληροφόρηση και κοινωνικό προσανατολισμό	23
Δ) Συγκεκριμένες προκλήσεις των γυναικών προσφύγων.....	23
Ε) Συγκεκριμένες προκλήσεις των οικογενειών και των παιδιών προσφύγων	24
ΣΤ) Καθορισμός αναγκών εκπαίδευσης/κατάρτισης για τους πρόσφυγες	26
Ζ) Εθελοντές.....	27
5. Χαρτογράφηση αναγκών των οικογενειών προσφύγων και των υφιστάμενων καλών πρακτικών (Ανάλυση των Συνεντεύξεων με ΜΚΟ)	28
A) Χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων και εμπειρία στην εργασία με πρόσφυγες.....	28
B) Εντοπισμός των συγκεκριμένων αναγκών και προκλήσεων για τις οικογένειες προσφύγων	28
Γ) Εντοπισμός αναγκών εκπαίδευσης / κατάρτισης για τους πρόσφυγες.....	33
Δ) Εντοπισμός αναγκών εκπαίδευσης / κατάρτισης για τους εθελοντές	34
Ε) Εντοπισμός καλών πρακτικών	35
6. Χαρτογράφηση των Εμπειριών των Εθελοντών (Ανάλυση των Ερωτηματολογίων των Εθελοντών)	36
A) Χαρακτηριστικά συμμετεχόντων	36
B) Εντοπισμός των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες και των αναγκών εκπαίδευσής τους σύμφωνα με τους ίδιους	38
Γ) Προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι εθελοντές.....	39
Δ) Ανάλυση των υφιστάμενων πρωτοβουλιών εκπαίδευσης/κατάρτισης εθελοντών	42
Ε) Εντοπισμός των αναγκών εκπαίδευσης των εθελοντών	42
7. Εισηγήσεις σε Εθνικό Επίπεδο	44
8. Αναφορές.....	47

1. Εισαγωγή

Με την αύξηση του αριθμού των προσφύγων και μεταναστών στην Ευρώπη, η Ευρωπαϊκή Ένωση έθεσε ως προτεραιότητα την ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών που φθάνουν στην Ευρώπη. Η Ε.Ε. έχει αναγνωρίσει από τη μία τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι υπήκοοι τρίτων χωρών (ΥΤΧ) στο εκπαιδευτικό σύστημα, στην αγορά εργασίας και στην πρόσβαση σε αξιοπρεπή στέγαση, και από την άλλη τις θετικές επιπτώσεις που μπορεί να φέρουν οι ΥΤΧ στις τοπικές οικονομίες όταν ενταχθούν ομαλά (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016). Το 2016 η Ε.Ε. υιοθέτησε το Σχέδιο Δράσης για την Ένταξη των Υπηκόων Τρίτων Χωρών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016) θέτοντας τις βασικές προτεραιότητες στους τομείς της προ-αναχώρησης / προ-άφιξης, εκπαίδευσης, αγοράς εργασίας, επαγγελματικής κατάρτισης και πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016). Το Σχέδιο Δράσης τονίζει ότι η εκπαίδευση και η κατάρτιση, ιδιαίτερα η εκμάθηση της τοπικής γλώσσας, αποτελούν τα βασικότερα εργαλεία ένταξης. Ο συνδυασμός της εκμάθησης γλώσσας και της απόκτησης άλλων δεξιοτήτων και ικανοτήτων διευκολύνει σημαντικά την ένταξη, την εργοδότηση και την κοινωνική ένταξη. Τέλος, το Σχέδιο Δράσης αναγνωρίζει ότι οι γυναίκες αντιμετωπίζουν περισσότερες προκλήσεις στην ένταξή τους και προτείνει την αύξηση των προσπαθειών ούτως ώστε αυτά τα προγράμματα να έχουν αντίκτυπο και στους άντρες και στις γυναίκες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016).

Αυτή η έρευνα αποτελεί μέρος του SOFIE¹, ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα που χρηματοδοτείται από το Erasmus+, με στόχο να συμβάλει στην κοινωνική ένταξη των προσφύγων προσφέροντας αφενός προγράμματα εκμάθησης γλώσσας σε γυναίκες και παιδιά και αφετέρου εκπαίδευση εκπαιδευτών και εθελοντών για να είναι πιο κατάλληλα προετοιμασμένοι για την αντιμετώπιση των αναγκών των οικογενειών προσφύγων. Το πρόγραμμα SOFIE υλοποιείται από μια κοινοπραξία πέντε οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών: το Verein Multikulturell από την Αυστρία, το CESIE από την Ιταλία, το CARDET από την Κύπρο, το Mozaik από την Τουρκία και το Folksuniversitetet από τη Σουηδία.

Για να καταστεί δυνατή η ανάπτυξη και διάδοση εκπαιδευτικού υλικού και εργαλείων κατάρτισης για τις ανάγκες των προσφύγων και των εθελοντών, η πρώτη φάση του προγράμματος αποτελείται από μια έρευνα και ανάλυση αναγκών. Αυτή η έκθεση παρουσιάζει τα αποτελέσματα της εθνικής έρευνας που διεξήχθη στην Κύπρο. Εντόπισε τις ανάγκες και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες προσφύγων, ειδικά όσον αφορά στην ένταξη και στην κατάρτιση, καταγράφει καλές πρακτικές ένταξης οικογενειών προσφύγων, καθώς και τις ανάγκες εκπαίδευσης των εθελοντών.

¹ support-refugees.eu

2. Μεθοδολογία

Στόχος της έρευνας είναι να εντοπίσει και να κατανοήσει τις ανάγκες και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες προσφύγων στις ευρωπαϊκές χώρες, τις ανάγκες εκπαίδευσης των ατόμων που εργάζονται εθελοντικά με πρόσφυγες, καθώς επίσης και τις καλές πρακτικές ένταξης των οικογενειών προσφύγων. Η έρευνα αποτελεί το πρώτο μέρος του ευρωπαϊκού προγράμματος SOFIE και θα βοηθήσει στην ανάπτυξη εκπαιδευτικών εργαλείων που θα δημιουργηθούν με βάση τις συγκεκριμένες ανάγκες των σχετικών ομάδων. Αυτή η έκθεση παρουσιάζει τα αποτελέσματα της έρευνας για την Κύπρο.

Η μεθοδολογία για τη δημιουργία αυτής της έκθεσης αποτελείται από μια διαδικασία 5 βημάτων με τη χρήση διαφορετικών ποσοτικών και ποιοτικών εργαλείων έρευνας, και πραγματοποιήθηκε από τον Νοέμβριο 2017 μέχρι τον Φεβρουάριο 2018:

1. Έρευνα γραφείου και ανασκόπηση βιβλιογραφίας για τις ανάγκες των οικογενειών προσφύγων, τα υφιστάμενα εργαλεία και τις καλές πρακτικές για ενδυνάμωση και ενσωμάτωση των οικογενειών προσφύγων.
2. Συζητήσεις σε Ομάδες Εστίασης που αποτελούνταν από τουλάχιστο 15 πρόσφυγες ή αιτητές ασύλου για να εντοπιστούν οι ανάγκες και οι προκλήσεις των οικογενειών προσφύγων, ειδικά σε σχέση με την ένταξη και την εκπαίδευση. Έγινε ιδιαίτερη προσπάθεια να υπάρχει αντιπροσωπευτικό δείγμα προσφύγων διαφόρων εθνικοτήτων και να διασφαλιστεί η συμμετοχή γυναικών προσφύγων.
3. Συνεντεύξεις με αντιπροσώπους πέντε οργανώσεων που εργάζονται με πρόσφυγες, για τον εντοπισμό των αναγκών των οικογενειών προσφύγων σύμφωνα με την άποψη ειδικών στο θέμα.
4. Συλλογή ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων για τις εμπειρίες και τις ανάγκες κατάρτισης των εθελοντών μέσα από ερωτηματολόγιο. Ο σκοπός του ερωτηματολογίου ήταν διπλός: α) να εντοπίσει τις ανάγκες των οικογενειών προσφύγων, ειδικά σε σχέση με την ένταξη και την εκπαίδευση, β) να βοηθήσει στην κατανόηση της εμπειρίας των εθελοντών, κυρίως για να εντοπίσει τις βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν στην προσπάθειά τους να βοηθήσουν τους πρόσφυγες.

Το CARDET, ο επικεφαλής εταίρος σε αυτή την έρευνα, ανέπτυξε αναλυτικές οδηγίες και εργαλεία έρευνας. Οι οδηγίες αποτελούνται από την περιγραφή της κάθε εργασίας, συγκεκριμένες οδηγίες για την εκτέλεση όλων των δραστηριοτήτων της έρευνας από όλους τους εταίρους, καθώς δημιουργία εντύπων όπως δήλωση συναίνεσης, γενικές οδηγίες και οδηγίες συνέντευξης.

Οι ομάδες εστίασης και οι συνεντεύξεις ήταν ημι-δομημένες, με τη χρήση ενός οδηγού έρευνας και ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, που να επιτρέπουν στους συμμετέχοντες να αναπτύσσουν θέματα που θεωρούν πιο σημαντικά. Την ίδια στιγμή, αυτή η προσέγγιση επέτρεψε στους ερευνητές να ερευνηθούν εις βάθος τα βασικά θέματα. Ο στόχος των αρχικών ερωτήσεων ήταν να δημιουργηθεί μια άνετη ατμόσφαιρα που θα βοηθούσε

τους συμμετέχοντες να συμμετέχουν στη συζήτηση, καθώς και να συλλεγούν δημογραφικές πληροφορίες για το δείγμα. Οι βασικές ερωτήσεις εστίαζαν σε θέματα που ενδιέφεραν το πρόγραμμα. Οι ερωτήσεις μπορούσαν να τύχουν επεξεργασίας από τον ερευνητή για να προσαρμοστούν στην εκάστοτε κατάσταση των ομάδων εστίασης ή των συνεντεύξεων.

Στην Κύπρο πραγματοποιήθηκαν τρεις συζητήσεις σε ομάδες εστίασης με σύνολο 19 συμμετέχοντες από Σομαλία, Συρία, Παλαιστίνη, Ιράκ, Λίβανο και Αφγανιστάν. Δύο από τις ομάδες εστίασης αποτελούνταν αποκλειστικά από γυναίκες πρόσφυγες. Οι συμμετέχοντες ήταν συνολικά 14 γυναίκες και 5 άντρες. Επίσης, διεξήχθησαν πέντε συνεντεύξεις με αντιπροσώπους οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που εργάζονται με πρόσφυγες, καθώς και μια οργάνωση προσφύγων και ένα σύμβουλο. Το περιεχόμενο όλων των ομάδων εστίασης και των συνεντεύξεων μαγνητοφωνήθηκε για να διασφαλιστεί η εγκυρότητα και η ποιότητα των πληροφοριών. Στις ομάδες εστίασης χρησιμοποιήθηκε διερμηνέας. Το περιεχόμενο απομαγνητοφωνήθηκε για να γίνει η ποιοτική του ανάλυση.

Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, και ιδιαίτερα στις ομάδες εστίασης, ακολουθήθηκαν αυστηρές διαδικασίες δεοντολογίας. Στην αρχή της κάθε συνάντησης η ερευνήτρια παρουσίαζε τον εαυτό της, την οργάνωση της και το πρόγραμμα SOFIE, διαβεβαιώνοντας τους συμμετέχοντες ότι ήταν προσοντούχα ερευνήτρια, και για να βεβαιωθεί ότι και οι συμμετέχοντες κατανοούσαν το σκοπό της έρευνας. Έπειτα ανέλυε τις πτυχές δεοντολογίας, και τα δικαιώματα των συμμετεχόντων, όπως το ότι η συμμετοχή τους είναι εθελοντική, ότι μπορούν να απαντήσουν μόνο στις ερωτήσεις με τις οποίες αισθάνονται άνετα, ότι μπορούν να αποχωρήσουν σε οποιαδήποτε στιγμή δεν αισθάνονται άνετα χωρίς αυτό να επηρεάσει καθόλου το άσυλο ή την ιδιότητα πρόσφυγα που κατέχουν. Επίσης εξηγούσε ότι η συζήτηση ηχογραφόταν, ότι λαμβάνονταν σημειώσεις αποκλειστικά για σκοπούς της έρευνας και ότι το περιεχόμενο θα τύγχανε απόλυτης εμπιστευτικότητας. Οι συμμετέχοντες καλούνταν να υπογράψουν ένα έντυπο συναίνεσης για τη συμμετοχή τους.

Το ερωτηματολόγιο των εθελοντών αποτελείτο από δομημένες ερωτήσεις και ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, και διατέθηκε σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή. Για τη συλλογή και ανάλυση δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το διαδικτυακό εργαλείο *surveymonkey*. Απαντήθηκαν συνολικά 50 ερωτηματολόγια στην Κύπρο.

Μέσα από την ανάλυση, δημιουργήθηκαν κατηγορίες προκλήσεων και αναγκών των προσφύγων και των εθελοντών, και εντοπίστηκαν καλές πρακτικές σε θέματα ένταξης. Τέλος έγιναν συγκεκριμένες συστάσεις και εισηγήσεις σε θέματα ένταξης προσφύγων και αναγκών κατάρτισης.

3. Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας

A) Οι πρόσφυγες στην Κύπρο

Η πρώτη επίσημη καταγραφή άφιξης προσφύγων στην Κύπρο τις τελευταίες δεκαετίες ήταν το 1998. Τότε, η Κυπριακή Κυβέρνηση δεν διέθετε δομές για εξέταση αιτήσεων για άσυλο και για παροχή προστασίας σε αυτά τα άτομα. Εν τη απουσία σχετικής νομοθεσίας ασύλου και θεσμικών δομών, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) ανέλαβε την ευθύνη των αιτητών ασύλου, ενώ ταυτόχρονα στήριξε τις διαδικασίες για τη δημιουργία νομοθετικού πλαισίου και διαδικασιών ασύλου για την προστασία των προσφύγων στην Κύπρο (UNHCR, 2017d).

Από το 2002 διατίθενται αναλυτικές καταστάσεις για τον αριθμό των αιτητών ασύλου και προσφύγων, καθώς τότε ανέλαβε επίσημα η Κυπριακή Δημοκρατία την ευθύνη για την προστασία των προσφύγων. Από το 2002 μέχρι το 2017 η Κύπρος έλαβε 60,568 αιτήσεις ασύλου (Υπηρεσία Ασύλου, n.da, Υπηρεσία Ασύλου, n.db, Δρουσιώτου και Μαθιουδάκης, 2016, Δρουσιώτου και Μαθιουδάκης, 2017). Από αυτά τα άτομα, 1,250 αναγνωρίστηκαν ως πρόσφυγες και 7,718 έλαβαν επικουρική ή ανθρωπιστική προστασία (UNHCR, 2017c). Επιπλέον, ανάμεσα στα έτη 1998 και 2004, 454 άνθρωποι αναγνωρίστηκαν ως πρόσφυγες από την UNHCR (Υπηρεσία Ασύλου, n.da).

Ο πίνακας που ακολουθεί δείχνει όλες τις αιτήσεις ασύλου που υποβλήθηκαν στην Υπηρεσία Ασύλου από το 2002 μέχρι το 2017. Επίσης, παρουσιάζει τον αριθμό των ανθρώπων που έλαβαν το καθεστώς πρόσφυγα, ανθρωπιστική ή επικουρική προστασία από την Υπηρεσία Ασύλου με την πρώτη προσπάθεια, αλλά δεν περιλαμβάνει τις περιπτώσεις που αναγνωρίστηκαν μετά από έφεση. Μέχρι το τέλος του 2017 υπήρχαν 3,843 εκκρεμούσες δηλώσεις στην Υπηρεσία Ασύλου.

Αίτηση & Έγκριση Καθεστώτος Προστασίας - Υπηρεσία Ασύλου

Έτος	Αιτήσεις	Καθεστώς Πρόσφυγα	Επικουρική Προστασία	Ανθρωπιστική Προστασία	Συνολική Προστασία	Απόρριψη	Κλείσιμο	Έμμεση / Άμεση Απόσυρση	Εκκρεμούσες Αιτήσεις
2002	952	0	n/a	0	0	143	0	n/a	809
2003	4407	0	n/a	10	10	274	127	n/a	4805
2004	9872	30	n/a	56	86	2734	2525	n/a	9332
2005	7746	41	n/a	123	164	3133	2508	n/a	11273
2006	4545	37	n/a	151	188	1779	3634	n/a	10217
2007	6789	36	n/a	191	227	2316	4641	n/a	9822
2008	3922	64	n/a	163	227	4001	3684	0	5832
2009	3199	49	1287	33	1369	3325	2038	285	2014
2010	2882	31	370	25	426	2032	124	203	2111
2011	1770	53	1	15	69	2559	51	284	918
2012	1620	80	10	15	105	1240	33	261	899
2013	1246	33	124	8	165	633	17	290	1040
2014	1728	53	941	n/a	994	309	2	376	1087

2015	2253	200	1384	n/a	1584	473	58	369	856
2016*	3,055	129	740	n/a	869	748	n/a	n/a	2,293
2017*	4,582	142	680	n/a	822	1,148	n/a	n/a	3,843
Total	60568	978	5537	790	7305	26847	19442	2058	-

Πηγές: Για τα έτη 2002 – 2015 τα πιο πάνω δεδομένα ελήφθησαν από την ιστοσελίδα της Υπηρεσίας Ασύλου

* Για τα έτη 2016 – 2017 τα πιο πάνω δεδομένα ελήφθησαν από την Έκθεση του οργανισμού AIDA για την Κύπρο

B) Τα δικαιώματα των προσφύγων

Γενικά, οι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες έχουν τα ίδια κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα με τους Κύπριους πολίτες. Οι πρόσφυγες, τα άτομα επικουρικής προστασίας, καθώς και οι αιτητές ασύλου έχουν συγκεκριμένα δικαιώματα όσον αφορά σε κοινωνική ευημερία, υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευση, εργασία και στέγαση. Πιο κάτω παρατίθενται αυτά τα δικαιώματα περιληπτικά:

i. Κοινωνική Ευημερία

Οι πρόσφυγες και τα άτομα με επικουρική προστασία μπορούν να λαμβάνουν το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (ΕΕΕ) από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας με τις ίδιες προϋποθέσεις όπως οι Κύπριοι. Η βασικότερη πρόκληση όσον αφορά αυτό το θέμα είναι η τεράστια καθυστέρηση στην εξέταση της αίτησής τους, που αντιμετωπίζεται εξίσου και από τους Κύπριους. Εν τούτοις, από τη στιγμή που αναγνωρίζονται και λαμβάνουν διεθνές καθεστώς προστασίας, παύουν τα ελάχιστα ωφελήματα που λάμβαναν ως αιτητές ασύλου, συνεπώς αντιμετωπίζουν επιπρόσθετες δυσκολίες μέχρι την εξέταση της αίτησής τους για ΕΕΕ. Για την περίοδο αυτή έχουν δικαίωμα να αιτηθούν για ένα έκτακτο επίδομα για κάλυψη βασικών αναγκών – ένα πολύ χαμηλό ποσό από 100-150 ευρώ το μήνα για ένα άτομο μέχρι 150-280 ευρώ για μια οικογένεια. Η έγκριση για αυτό το ποσό παίρνει μέχρι δύο βδομάδες, και οι λήπτες πρέπει να συνεχίσουν να κάνουν αίτηση κάθε μήνα μέχρι να λάβουν απάντηση σχετικά με το ΕΕΕ (Δρουσιώτου και Μαθιουδάκης, 2017).

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας επίσης παρέχουν στήριξη σε αιτητές ασύλου που δεν διαθέτουν επαρκείς οικονομικούς πόρους, παρόλο που η UNHCR, καθώς και οι ΜΚΟ επανειλημμένα δηλώνουν ότι το παρεχόμενο ποσό δεν θεωρείται επαρκές για τις ελάχιστες ανάγκες διαβίωσης, οδηγώντας τους αιτητές ασύλου σε ακραία επίπεδα φτώχειας. Αξίζει να αναφερθεί ότι οι αιτητές ασύλου δεν επιτρέπεται να εργαστούν τους πρώτους έξι μήνες από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης τους για άσυλο. Οι αιτητές ασύλου που δεν διαμένουν στο Κέντρο Υποδοχής Προσφύγων (που αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία) δικαιούνται τις ακόλουθες παροχές από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας:

Μέγεθος Οικογένειας (άτομα)	Κουπόνια για σίτιση, ένδυση, υπόδηση	Επίδομα ενοικίου (καταβάλλεται στον ιδιοκτήτη)	Λογαριασμοί και λοιπά χρήματα	Σύνολο
1	€150	€100	€70	€320
2	€225	€100	€95	€420
3	€300	€150	€130	€585
4+	€375	€200	€160	€735

Πηγή: UNHCR, Συνθήκες Υποδοχής Αιτητών Ασύλου στην Κυπριακή Δημοκρατία (UNHCR, 2017b)

Από τα πιο πάνω, το μόνο ποσό που λαμβάνει ένας αιτητής ασύλου σε μετρητά είναι το ποσό που αναγράφεται στην τέταρτη στήλη (λογαριασμοί και λοιπά χρήματα). Τα κουπόνια (2^η στήλη) μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε πολύ περιορισμένο αριθμό καταστημάτων σε κάθε πόλη, όπου έχει παρατηρηθεί ότι οι τιμές είναι ψηλότερες σε σύγκριση με άλλα καταστήματα. Το επίδομα ενοικίου καταβάλλεται απευθείας στον ιδιοκτήτη του ενοικιαζόμενου υποστατικού (UNHCR, 2017b, Δρουσιώτου και Μαθιουδάκης, 2017).

Οι αιτητές ασύλου που διαμένουν στο Κέντρο Υποδοχής λαμβάνουν μηνιαίο επίδομα 40 ευρώ για κάθε αρχηγό οικογένειας και 10 ευρώ επιπρόσθετα για κάθε εξαρτώμενο άτομο, για την κάλυψη των βασικών αναγκών και την προμήθεια των απαραίτητων προϊόντων όπως βρεφικά προϊόντα, ρουχισμό, προϊόντα καθαρισμού και προσωπικής υγιεινής, τίποτα από τα οποία δεν παρέχεται από το Κέντρο (UNHCR, 2017b).

ii. Στέγαση

Υπάρχει ένα κυβερνητικό κέντρο υποδοχής προσφύγων στην Κοφίνου. Η χωρητικότητα του κέντρου είναι περίπου 350 άτομα και βρίσκεται σε απομονωμένη περιοχή (χωρίς καθόλου υπηρεσίες τριγύρω), μερικά χιλιόμετρα μακριά από το χωριό και 25 χλμ. από την πλησιέστερη πόλη (Δρουσιώτου και Μαθιουδάκης, 2017). Το κέντρο είναι υπέρπληρες και οι υποδομές του θεωρούνται ανεπαρκείς για την κάλυψη των αναγκών αυτού του αριθμού διαμενόντων (Επίτροπος Διοικήσεως και UNHCR, 2017).

Η πλειοψηφία των αιτητών ασύλου και προσφύγων διαμένουν σε ιδιωτικά καταλύματα που βρίσκουν από μόνοι τους. Όταν το κέντρο υποδοχής είναι πλήρες (δηλαδή τον περισσότερο καιρό) οι Υπηρεσίες Ευημερίας παρέχουν ένα πολύ μικρό επίδομα για την κάλυψη του ενοικίου: 100 ευρώ για οικογένειες δύο ατόμων και μέχρι 200 ευρώ για οικογένειες 4 ατόμων και άνω. Το ποσό κατατίθεται κατευθείαν στον τραπεζικό λογαριασμό του ιδιοκτήτη του καταλύματος (UNHCR, 2017b). Λαμβάνοντας υπόψη το ύψος των ενοικίων στην Κύπρο, το εν λόγω επίδομα είναι εντελώς ανεπαρκές για την κάλυψη του κόστους διαμονής.

iii. Φροντίδα Υγείας

Οι πρόσφυγες και τα άτομα με επικουρική προστασία έχουν την ίδια πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας με τους Κύπριους πολίτες. Για να δικαιούται κάποιος δωρεάν υπηρεσίες υγείας πρέπει να πληροί κάποια κριτήρια: να συνεισφέρει στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων για τρία χρόνια, να προσκομίζει φορολογική δήλωση και να ικανοποιεί κάποια οικονομικά κριτήρια. Οι πρόσφυγες που λαμβάνουν επίδομα από τις υπηρεσίες Κοινωνικής Μέριμνας (συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων ανηλίκων), οι άνεργοι, οι έγκυες γυναίκες και οι οικογένειες με τέσσερα παιδιά και άνω επίσης δικαιούνται δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη (Εθνική Αρχή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2015). Τόσο οι πρόσφυγες όσο και οι αιτητές ασύλου που διαμένουν στο Κέντρο Υποδοχής Προσφύγων δικαιούνται δωρεάν υπηρεσίες φροντίδας υγείας (Δρουσιώτου και Μαθιουδάκης, 2017).

Οι αιτητές ασύλου έχουν δικαίωμα σε δωρεάν υπηρεσίες υγείας εφόσον δεν διαθέτουν επαρκείς οικονομικούς πόρους. Το ανώτατο όριο πόρων για να δικαιούται κάποιος την κάρτα νοσηλείας και πρόσβαση σε δωρεάν φροντίδα υγείας δεν καθορίζεται (Δρουσιώτου και Μαθιουδάκης, 2017).

Για όλες τις δωρεάν υπηρεσίες υγείας, όλοι οι δικαιούχοι καλούνται να καταβάλουν €3 για την κάθε εγγραφή τους σε παθολόγο και €6 για την εγγραφή τους σε γιατρό ειδίκευσης (Εθνική Αρχή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2015). Καταβάλλουν επίσης €0.50 για κάθε φάρμακο που λαμβάνουν, ενώ η επίσκεψη στις Πρώτες Βοήθειες στοιχίζει €10.

iv. Εκπαίδευση

Τα παιδιά αιτητές ασύλου δικαιούνται να φοιτούν στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση με τους ίδιους όρους όπως οι Κύπριοι πολίτες. Οφείλουν να εγγραφούν στο σχολείο μόλις αιτηθούν για άσυλο, και σίγουρα όχι μετά από 3 μήνες από την υποβολή της αίτησής τους. Παρομοίως, παιδιά που έχουν ήδη προστασία πρόσφυγα ή επικουρική προστασία φοιτούν στα σχολεία όπως και οι Κύπριοι (UNHCR, 2017a).

Παρόλα αυτά, στην πράξη υπάρχουν δυσκολίες ως προς την ποιότητα της εκπαίδευσης που λαμβάνουν τα παιδιά πρόσφυγες και αιτητές ασύλου, οι οποίες παρουσιάζονται πιο κάτω.

Οι πρόσφυγες έχουν τα ίδια δικαιώματα να παρακαθίσουν σε εξετάσεις εισδοχής στο πανεπιστήμιο όπως και οι Κύπριοι. Οι ενήλικες πρόσφυγες δικαιούνται να συμμετέχουν σε προσφερόμενα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης. Ωστόσο έχουν δυσκολίες στην παρακολούθηση αυτών των προγραμμάτων, κυρίως λόγω γλωσσικών δυσκολιών και ελλιπούς πληροφόρησης για τα προγράμματα (Δρουσιώτου και Μαθιουδάκης, 2017).

Σχετικά με την εκμάθηση Ελληνικών, προσφέρονται απογευματινά μαθήματα Ελληνικής γλώσσας από το Υπουργείο Παιδείας και τις τοπικές αρχές, καθώς και από

μη κυβερνητικούς οργανισμούς και ανώτερα ακαδημαϊκά ιδρύματα, τα οποία σε μεγάλο βαθμό χρηματοδοτούνται από κονδύλια της Ε.Ε. (Νικολάου Α. κ.α. 2016).

v. Εργοδότηση

Οι πρόσφυγες δικαιούνται να δουλέψουν σε όλες τις κατηγορίες εργασίας όπως οι πολίτες της χώρας και της Ε.Ε.

Μέχρι πρόσφατα, οι αιτητές ασύλου δεν δικαιούνταν να εργαστούν για περίοδο έξι μηνών από την υποβολή της αίτησής τους για άσυλο. Μετά τις τελευταίες τροποποιήσεις στον Περί Προσφύγων Νόμο, η περίοδος αυτή παρατάθηκε σε εννέα μήνες, ωστόσο η πολιτική των έξι μηνών παραμένει αναλλοίωτη. Μετά την πάροδο αυτής της περιόδου, οι αιτητές ασύλου δικαιούνται να δουλέψουν μόνο σε θέσεις χαμηλών δεξιοτήτων και αμοιβής σε συγκεκριμένους τομείς της οικονομίας όπως γεωργία, κτηνοτροφία και ιχθυοτροφία, ανεξαρτήτως των ακαδημαϊκών τους προσόντων και προηγούμενης επαγγελματικής εμπειρίας (UNHCR, 2017b).

Γ) Το σύστημα υποστήριξης και ενσωμάτωσης των προσφύγων στην Κύπρο

Οι πολιτικές και πρακτικές για ενσωμάτωση των προσφύγων και των μεταναστών εμφανίστηκαν στην κυπριακή δημόσια υπηρεσία την προηγούμενη δεκαετία, κάτι που αντικατοπτρίζεται στις εμπειρίες ενσωμάτωσης, στις προκλήσεις και στις ανάγκες των οικογενειών προσφύγων.

i. Η έννοια της ένταξης

Δεν υπάρχει ένας επίσημος ορισμός του όρου Ένταξη. Το 2010 η Κυβέρνηση υιοθέτησε το πρώτο Σχέδιο Δράσης για την Ένταξη των Μεταναστών που Διαμένουν Νόμιμα στην Κύπρο για το 2010-2012. Ενώ το σχέδιο δράσης δεν υιοθετεί ένα ορισμό για το τι είναι ένταξη για την Κύπρο, στην εισαγωγή του αναφέρεται ο ορισμός που δίδεται από τις Βασικές Αρχές Ένταξης Προσφύγων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, του Νοέμβρη 2004: «*Η ένταξη των μεταναστών και των απογόνων τους είναι μια δυναμική, μακροπρόθεσμη και διαρκής αμφίδρομη διαδικασία αμοιβαίας αποδοχής. Συνεπώς, απαιτεί τη συμμετοχή όχι μόνο του μετανάστη και των απογόνων του αλλά και κάθε πολίτη. Η κοινωνία υποδοχής πρέπει να δημιουργήσει ευκαιρίες για ολοκληρωμένη οικονομική, κοινωνική, πολιτισμική και πολιτική συμμετοχή των μεταναστών*» (Ειδική Επιτροπή για την Ένταξη, 2010).

Επίσης, ο στόχος για την ανάπτυξη ενός Σχεδίου Δράσης ήταν να ετοιμαστεί μια «ολοκληρωμένη πολιτική που να βασίζεται στην θετική προσέγγιση της μακροπρόθεσμης νόμιμης μετανάστευσης και στη θετική άποψη της πολυπολιτισμικής κυπριακής κοινωνίας, λαμβάνοντας μέτρα προς:

- Ενσωμάτωση και συμμετοχή των μεταναστών στην κοινωνική και δημόσια ζωή της κυπριακής κοινωνίας

- Αναγνώριση των κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων και αναγκών των μεταναστών
- Εξάλειψη του ρατσισμού και των διακρίσεων, και σχεδιασμός στρατηγικών και σχεδίων δράσης που θέτουν μετρήσιμους στόχους για τον έλεγχο και την εφαρμογή των πιο πάνω» (Ειδική Επιτροπή για την Ένταξη, 2010).

ii. Προβλήματα και ανάγκη ένταξης των οικογενειών προσφύγων

Δεν έχει πραγματοποιηθεί αξιολόγηση του πιο πάνω σχεδίου για να υπολογιστεί ο βαθμός εφαρμογής του. Μια έρευνα που ανατέθηκε από την UNHCR καταδεικνύει ότι υπάρχουν ελάχιστα στοιχεία που να δείχνουν ότι το σχέδιο δράσης είχε θετικά αποτελέσματα, ενώ δεν λήφθηκαν καθόλου μέτρα ένταξης προς όφελος των προσφύγων (Officer and Taki, 2013, ECRI, 2016). Αυτό επιβεβαιώθηκε και στην Αναφορά του Επιτρόπου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης μετά την επίσκεψή του στην Κύπρο το 2016, στην οποία αναφέρει ότι το σχέδιο δράσης δεν εφαρμόστηκε (Muiznieks, 2016).

Η έρευνα που ανατέθηκε το 2013 από την UNHCR αποκαλύπτει ότι οι πρόσφυγες και τα άτομα επικουρικής προστασίας βρίσκονται περιθωριοποιημένα και ζουν σε άσχημες συνθήκες (Officer and Taki, 2013). Περαιτέρω βιβλιογραφία καταδεικνύει ότι η κατάσταση παραμένει πολύ δύσκολη για αυτούς. Η ίδια έρευνα βρήκε ότι περισσότεροι από τους μισούς σε αυτή την κατηγορία ήταν άνεργοι και ότι οι πιθανότητες ανεργίας ήταν τέσσερις φορές ψηλότερες από τους Ελληνοκύπριους, ενώ η κρίση τους επηρέαζε σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό (Officer and Taki, 2013).

Οι πιο βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες, τα άτομα επικουρικής προστασίας και οι αιτητές ασύλου έχουν να κάνουν με την εκπαίδευση των παιδιών τους, τη γνώση της τοπικής γλώσσας και την έλλειψη δυνατότητας εργασίας.

iii. Εκπαίδευση παιδιών

Όπως έχει αναφερθεί πιο πάνω, όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα πρόσβασης στην εκπαίδευση με τους ίδιους όρους όπως και οι Κύπριοι, όμως, τα παιδιά των προσφύγων και των αιτητών ασύλου αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια στην πρόσβασή τους σε αυτό το δικαίωμα. Τα εμπόδια έχουν να κάνουν με την απουσία των θεσμικών διαδικασιών αξιολόγησης του εκπαιδευτικού τους επιπέδου ούτως ώστε να εγγράφονται στην κατάλληλη τάξη στη βάση των γνώσεων, δεξιοτήτων και επιλογών τους, με την περιορισμένη χωρητικότητα των σχολείων που αδυνατούν να δεχτούν επιπρόσθετους μαθητές στη μέση της χρονιάς, με την έλλειψη πληροφόρησης στους αιτητές ασύλου που να τους επιτρέπουν να κάνουν διαβήματα έγκαιρα, με την απουσία εξειδικευμένων μαθημάτων για τις ανάγκες των μαθητών σε διαφορετικά εκπαιδευτικά επίπεδα και με τη μη απόκτηση απολυτηρίου με την ολοκλήρωση της εκπαίδευσής τους (UNHCR, n.da; Δρουσιώτου και Μαθιουδάκης, 2017).

Επιπλέον, μια επιπρόσθετη δυσκολία είναι η ελλιπής γνώση της ελληνικής, της γλώσσας διδασκαλίας στα σχολεία. Το Υπουργείο Παιδείας έχει διευθετήσει ειδικά μαθήματα προσαρμογής, όπου οι μαθητές στις τρεις τάξεις του Γυμνασίου λαμβάνουν

18 ώρες Ελληνικών τη βδομάδα, ενώ οι μαθητές στις τρεις τάξεις του Λυκείου λαμβάνουν επιπρόσθετα 4 ώρες μαθημάτων Ελληνικών τη βδομάδα. Τις υπόλοιπες ώρες, όμως, οι μαθητές παρακολουθούν το πρόγραμμα σπουδών για όλα τα άλλα μαθήματα στα Ελληνικά (Δρουσιώτου και Μαθιουδάκης n.d). Άλλες προκλήσεις ως προς την πρόσβαση στην εκπαίδευση σχετίζονται με τις συγκοινωνίες και άλλα σχολικά έξοδα (Δρουσιώτου και Μαθιουδάκης n.d).

Αρκετά συχνά έχουν καταγραφεί περιπτώσεις παιδιών αιτητών ασύλου που δεν φοιτούν στο σχολείο. Για παράδειγμα, στο έγγραφο πολιτικής της UNHCR, από τους άνω των 100 ασυνόδευτους ανήλικους αιτητές ασύλου – ηλικίας 16-17 ετών που διαμένουν σε παιδικές στέγες – μόνο οι 46 ήταν εγγεγραμμένοι σε εκπαιδευτικό ίδρυμα (UNHCR, n.da).

iv. Απασχόληση

Όσον αφορά στην απασχόληση, οι αιτητές ασύλου έχουν περιορισμένες επιλογές: συγκεκριμένες εργασίες χαμηλών προσόντων (UNHCR, 2017b). Τους πρώτους έξι μήνες από την υποβολή αίτησής τους απαγορεύεται να εργαστούν (η περίοδος τώρα παρατάθηκε σε 9 μήνες). Μετά από αυτήν την περίοδο, αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο να εξεύρουν εργασία που να τους προσφέρει ένα αξιοπρεπές εισόδημα, καθώς δεν έχουν καμία περαιτέρω υλική βοήθεια, αντιμετωπίζουν δυσκολίες με την απόσταση, αφού δεν υπάρχουν επαρκείς συγκοινωνίες, προβλήματα επικοινωνίας, έλλειψη ενδιαφέροντος για απασχόληση αιτητών ασύλου, και απουσία πολιτισμικής και φυλετικής ευαισθησίας στη διαδικασία πρόσληψης (Δρουσιώτου και Μαθιουδάκης n.d).

Ενώ οι πρόσφυγες μπορούν να εργοδοτηθούν σε οποιαδήποτε θέση, οι δυσκολίες στο να αποκτήσουν εργασία σχετίζονται κυρίως με τις γλωσσικές δυσκολίες, με την προτίμηση για ντόπιους υπαλλήλους, με την έλλειψη ενημέρωσης εργοδοτών ότι οι πρόσφυγες δικαιούνται να εργάζονται νόμιμα, καθώς και με δυσκολίες αναγνώρισης των προσόντων που κατέχουν από τη χώρα τους (Mūiznieks, 2016). Δυσκολεύονται επίσης να παρακολουθήσουν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης λόγω των γλωσσικών περιορισμών και της ελλιπούς ενημέρωσης για τα προγράμματα αυτά (Δρουσιώτου και Μαθιουδάκης, 2017).

v. Άλλες προκλήσεις και ανάγκες ένταξης των οικογενειών προσφύγων

Άλλες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες προσφύγων ως προς την ένταξή τους περιλαμβάνουν:

- Έλλειψη πολιτισμικής κατανόησης και αποδοχής, που συμπεριλαμβάνει συμπεριφορές μη αποδοχής προς τους ξένους γενικότερα, και έλλειψη κατανόησης των ντόπιων για την κατάσταση των προσφύγων
- Ρατσισμός και διακρίσεις

- Τεράστιες δυσκολίες στην απόκτηση της κυπριακής υπηκοότητας ή της μακροχρόνιας άδειας παραμονής
- Απουσία πρακτικών μέτρων που να βοηθούν τα άτομα που αναγνωρίζονται ως πρόσφυγες ή λήπτες επικουρικής προστασίας να λαμβάνουν κοινωνική μέριμνα ή να βρίσκουν διαμονή και απασχόληση, που οδηγεί στην παραμονή μεγάλων αριθμών στο κέντρο υποδοχής και δεν βοηθά στην ένταξη
- Τέλος, η συνήθης πρακτική στην Κύπρο είναι να δίδεται καθεστώς επικουρικής προστασίας παρά καθεστώς πρόσφυγα, κάτι που έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ενσωμάτωση, ειδικά καθώς αυτό το καθεστώς δεν επιτρέπει την επανένωση των οικογενειών
- Συνήθως εξαιρούνται από φοιτητικές χορηγίες, μικροδάνεια για επιχειρηματική ανάπτυξη που θα βοηθούσαν στην ανάπτυξη της κοινωνικής συνοχής
- Όταν λαμβάνουν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, εξαιρούνται από προγράμματα αποστολής ασθενών στο εξωτερικό, ακόμα και όταν η απαιτούμενη φροντίδα δεν υπάρχει στην Κύπρο (ECRI 2016; Muiznieks, 2016)
- Οι αιτητές ασύλου έχουν καταγγείλει ότι οι επαγγελματίες υγείας συχνά τους αντιμετωπίζουν ρατσιστικά, λόγω της ελλιπούς γνώσης Ελληνικών, και λόγω της απροθυμίας των επαγγελματιών υγείας να μιλήσουν Αγγλικά (Δρουσιώτου και Μαθιουδάκης, 2018).

Δ) Εργαλεία και πρωτοβουλίες για την ενδυνάμωση και ένταξη των οικογενειών προσφύγων

ii. Μαθήματα γλώσσας για πρόσφυγες και μετανάστες

Στην Κύπρο τα μαθήματα ελληνικής γλώσσας προσφέρονται σε πρόσφυγες και μετανάστες, χωρίς να υπάρχουν ξεχωριστές τάξεις για πρόσφυγες. Δεν υπάρχει επίσημη δομή της γλωσσικής εκμάθησης ή του στόχου δεξιοτήτων και γνώσεων για τους νεοαφιχθέντες πρόσφυγες και αιτητές ασύλου. Εν τούτοις υπάρχουν διάφορα προγράμματα διδασκαλίας Ελληνικών, που χρηματοδοτούνται κυρίως από ευρωπαϊκά προγράμματα και υλοποιούνται από οργανισμούς και τις τοπικές αρχές, καθώς και από το πρόγραμμα δια βίου μάθησης / επιμορφωτικά κέντρα ενηλίκων του Υπουργείου Παιδείας. Οι μαθητές των δημοτικών και γυμνασίων λαμβάνουν μαθήματα Ελληνικών ορισμένες ώρες τη βδομάδα. Το σχολικό έτος 2017-2018, το Υπουργείο Παιδείας εφάρμοσε ένα αριθμό δοκιμαστικών προγραμμάτων εισδοχής και μετάβασης σε κάποια σχολεία με παιδιά προσφύγων ή μεταναστών (Σπανέας και Ζαχαριάδης, 2018).

Πιο κάτω παρουσιάζονται τα υφιστάμενα προγράμματα γλώσσας:

Μαθήματα Γλώσσας / Οργανισμός	Ιστοσελίδα
<p>iLearnGreek Το iLearnGreek προσφέρει μαθήματα Ελληνικών σε δύο επίπεδα (αρχικό και μεσαίο) για πρόσφυγες, αιτητές ασύλου, άτομα με επικουρική προστασία και μετανάστες από τρίτες χώρες. Τα μαθήματα πραγματοποιούνται σε όλες τις πόλεις και αρχίζουν τρεις φορές τον χρόνο (Σεπτέμβρη, Φεβρουάριο και Ιούλιο). Τα μαθήματα προσφέρονται από το Κολλέγιο KES, το CARDET, το INNOVADE, τους Δήμους Αγίου Δομετίου, Αγίου Αθανασίου, Δερύνειας και Πάφου. Χρηματοδοτούνται από το Ταμείο Ασύλου και Μετανάστευσης (90%) και την Κυπριακή Δημοκρατία (10%).</p>	<p>www.ilearngreek.eu</p>
<p>Το πρόγραμμα «Γεια Χαρά» (GeiaXara) προσφέρει δωρεάν μαθήματα Ελληνικών σε παιδιά μεταναστών, προσφύγων, ατόμων με επικουρική προστασία ή αιτητών ασύλου ηλικίας 6-12 χρονών. Προσφέρονται δύο επίπεδα γλώσσας (αρχικό και μεσαίο). Τα μαθήματα πραγματοποιούνται σε όλες τις πόλεις. Το πρόγραμμα υλοποιείται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, το CARDET και το INNOVADE και χρηματοδοτούνται από το Ταμείο Ασύλου και Μετανάστευσης (90%) και την Κυπριακή Δημοκρατία (10%).</p>	<p>http://www.geiaxara.eu</p>
<p>Πανεπιστήμιο Κύπρου – Σχολείο Ελληνικής Γλώσσας Το Σχολείο Ελληνικής Γλώσσας προσφέρει εντατικά και μη-εντατικά μαθήματα Ελληνικών σε όλα τα επίπεδα (αρχικό, μεσαίο, προχωρημένο και ψηλό). Οι μαθητές καταβάλλουν δίδακτρα. Το εντατικό πρόγραμμα προσφέρεται 3 φορές το χρόνο (Σεπτέμβριο, Ιανουάριο και Θερινή Σχολή) ενώ τα μη-εντατικά μαθήματα αρχίζουν μια φορά το χρόνο, κάθε Σεπτέμβρη.</p>	<p>http://www.ucy.ac.cy/mogr/en/courses</p>
<p>Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης, Υπουργείο Παιδείας Τα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης προσφέρουν δωρεάν μαθήματα Ελληνικών σε όλους τους μη-Κύπριους που διαμένουν νόμιμα στο νησί. Τα μαθήματα πραγματοποιούνται δύο φορές τη βδομάδα από τον Σεπτέμβριο μέχρι τον Μάιο κάθε χρόνο, με τελική εξέταση με την ολοκλήρωσή τους. Οι αιτήσεις για τα μαθήματα ανοίγουν τον Ιούνιο.</p>	<p>http://www.moec.gov.cy/en/state_institutes.html</p>
<p>Επιμορφωτικά Κέντρα, Υπουργείο Παιδείας Τα Επιμορφωτικά Κέντρα Ενηλίκων είναι ένα σημαντικό πρόγραμμα που παρέχει γενική εκπαίδευση ενηλίκων στην Κύπρο, στο πλαίσιο της διά βίου μάθησης. Τα κέντρα προσφέρουν μαθήματα Ελληνικών σε όλους τους μετανάστες, πρόσφυγες και Τουρκοκύπριους. Τα μαθήματα διεξάγονται από τον Νοέμβριο μέχρι τον Μάιο και αποτελούνται από 24 εβδομαδιαίες 90λεπτες συναντήσεις το χρόνο.</p>	<p>http://www.moec.gov.cy/epimorfotika/en/index.html</p>

Ανεπίσημα Προγράμματα Γλώσσας από ΜΚΟ

<p>The Learning Refuge – CARITAS Pafos Το Learning Refugee είναι ένας εθελοντικός οργανισμός που στηρίζεται από την ενορία του Αγίου Παύλου και το Caritas και προσφέρει μαθήματα γλώσσας σε πρόσφυγες.</p>	<p>https://www.facebook.com/learningrefuge/</p>
<p>CARITAS Cyprus – Κέντρα Μεταναστών Το Caritas προσφέρει ανθρωπιστική βοήθεια σε μετανάστες και πρόσφυγες. Ανάμεσα σε άλλες υπηρεσίες προφέρει μαθήματα Ελληνικών, καθώς και άλλα μαθήματα και σεμινάρια σε διάφορα θέματα.</p>	<p>www.caritascyprus.org</p>
<p>OASIS Το OASIS είναι μια εθελοντική ομάδα στη Λάρνακα που στηρίζει πρόσφυγες και αιτητές ασύλου στην Κύπρο. Προσφέρουν μαθήματα Ελληνικών και Αγγλικών δωρεάν, καθώς και καλάρια με φαγητό τις Δευτέρες. Επίσης, διοργανώνουν συναντήσεις Social Café κάθε Τετάρτη πρωί.</p>	<p>https://www.facebook.com/oasislarnaca/</p>

iii. Άλλα εργαλεία ένταξης & πρωτοβουλίες

Διατομεακές πρωτοβουλίες

UNHCR (Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες)	Η UNHCR έχει δημιουργήσει μια ιστοσελίδα στην οποία οι αιτητές ασύλου, οι πρόσφυγες, και άλλοι άνθρωποι με διεθνή προστασία μπορούν να βρουν γενικές πληροφορίες για τη ζωή τους στην Κύπρο, τα δικαιώματά τους, τις νομικές διαδικασίες καθώς και οργανισμούς και πρωτοβουλίες που μπορούν να τους παρέχουν στήριξη.	http://help.unhcr.org/cyprus
Πολυδύναμο Κέντρο Δήμου Λευκωσίας	Ο Δήμος Λευκωσίας προσφέρει διάφορες υπηρεσίες στήριξης και ένταξης σε μετανάστες και πρόσφυγες, όπως δωρεάν φύλαξη παιδιών με δημιουργικές δραστηριότητες και πολυπολιτισμικές δραστηριότητες.	http://www.nicosia.org.cy/el-gr/municipality/multipurpose-centre/rainbow/
Δήμος Αγίου Αθανασίου	Ο Δήμος Αγίου Αθανασίου προσφέρει σε όλους τους δημότες του διάφορες ευκαιρίες πολιτιστικής και προσωπικής ανάπτυξης. Αυτές περιλαμβάνουν το ανοιχτό σχολείο, μαθήματα Ελληνικών, φύλαξη παιδιών και ποικίλες πολιτιστικές εκδηλώσεις και φεστιβάλ.	www.agiosathanasios.org.cy
Δήμος Αγίου Δομετίου	Ο Δήμος Αγίου Δομετίου υλοποιεί διάφορες πρωτοβουλίες για την κοινωνική στήριξη και ένταξη όλων των μεταναστών που μένουν στην περιοχή. Αυτές περιλαμβάνουν την παροχή υπηρεσιών ψυχολογικής και κοινωνικής στήριξης, εργαστήρια και σεμινάρια επαγγελματικού προσανατολισμού και εκδηλώσεις πολιτισμικών ανταλλαγών.	www.dad.org.cy

Εκπαίδευση και Απασχόληση

Center for the Advancement of Research and Development in Educational Technology (CARDET)	Το CARDET υλοποιεί πλειάδα προγραμμάτων που στοχεύουν στην κοινωνική ένταξη των προσφύγων. Οι πρωτοβουλίες του εστιάζουν στη στήριξη οικογενειών, στην παροχή μαθημάτων γλώσσας σε πρόσφυγες, γονείς και παιδιά και στην πρόσβαση στην εκπαίδευση. Επίσης παρέχει διάφορες ευκαιρίες για εκπαίδευση ενηλίκων και επαγγελματική κατάρτιση ενηλίκων, ενώ προσφέρει επίσης εκπαίδευση για εκπαιδευτές ενηλίκων, εκπαιδευτικούς και εκπαιδευτές νεολαίας στον τομέα της ένταξης. Αρκετά από αυτά τα μαθήματα βρίσκονται διαθέσιμα στο διαδίκτυο στη μορφή ηλεκτρονικών μαθημάτων.	www.cardet.org
Πανεπιστήμιο Λευκωσίας	Το Πανεπιστήμιο Λευκωσίας προσφέρει διάφορες υποτροφίες σε πρόσφυγες και μετανάστες.	https://www.unic.ac.cy/discovers/university/contribution-to-society/refugee-humanitarian-initiatives
Ανώτερη Σχολή ΚΑΣΑ	Η Ανώτερη Σχολή ΚΑΣΑ, από το ακαδημαϊκό έτος 2018-19, θα προσφέρει θέσεις σε πρόσφυγες και αιτητές ασύλου που επιθυμούν να αποκτήσουν απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Μπορούν να κάνουν αίτηση άτομα άνω των 16 ετών που έχουν καλή γνώση Αγγλικών.	http://www.casacollege.com/eos/unhcr-and-the-kasa-high-school-join-forces-for-refugee-education/
Help Refugees Work	Το Help Refugees Work είναι μια διαδικτυακή πλατφόρμα που δημιουργήθηκε πρόσφατα από το γραφείο της UNHCR στην Κύπρο, σε συνεργασία με το Κυπριακό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, για να συμβάλει στην ένταξη των προσφύγων μέσω της εργασίας. Απευθύνεται σε πρόσφυγες, εργοδότες, οργανισμούς που προσφέρουν προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ), και άτομα και οργανισμούς που προωθούν την κοινωνική συμμετοχή, την ένταξη και τη διαφορετικότητα.	https://www.helprefugeeswork.org

Στέγαση

"Hope for Children" CRC Policy Center	Το Hope for Children λειτουργεί στέγες ανηλίκων για μη συνοδευόμενα παιδιά που βρίσκονται υπό την νομική κηδεμονία των Υπηρεσιών Κοινωνικής Μέριμνας. Εκτός από διαμονή, οι στέγες παρέχουν διαθεματικές και ολιστικές υπηρεσίες όπως ψυχολογική, νομική και κοινωνική στήριξη στα παιδιά.	http://uncrcpc.org.cy/index/programs/home-for-hope.html
Caritas Cyprus	Τα Καταφύγια Μεταναστών Caritas Cyprus προσφέρουν έκτακτη προσωρινή διαμονή σε μετανάστες άντρες, γυναίκες και παιδιά. Το καταφύγιο αντρών στεγάζει μέχρι 12 άντρες και το καταφύγιο γυναικών μέχρι 9 γυναίκες και 4 παιδιά.	http://caritascyprus.org/migrants

Νομική, φαρμακευτική και κοινωνική στήριξη

Κυπριακό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες - Cyprus Refugee Council (CyRC)	Το CyRC παρέχει δωρεάν νομικές και κοινωνικές συμβουλές σε αιτητές ασύλου και πρόσφυγες στην Κυπριακή Δημοκρατία όσον αφορά στη διαδικασία ασύλου, την αγορά εργασίας, κοινωνικές υπηρεσίες και υπηρεσίες υγείας, επανένωση οικογενειών, και άλλα θέματα. Παρέχει επίσης ψυχολογική στήριξη σε θύματα βίας.	www.cyrefugeecouncil.org
Κίνηση για Ισότητα, Στήριξη, Αντιρατσισμό (ΚΙΣΑ)	Το ΚΙΣΑ παρέχει δωρεάν υπηρεσίες ενημέρωσης, στήριξης, υπεράσπισης και διαμεσολάβησης σε μετανάστες και πρόσφυγες, καθώς και σε θύματα διακίνησης ανθρώπων και ρατσισμού. Το ΚΙΣΑ προσφέρει δωρεάν υπηρεσίες νομικής υπεράσπισης σε συγκεκριμένες περιπτώσεις.	www.kisa.org.cy
Caritas Cyprus	Το Caritas παρέχει ανθρωπιστική στήριξη σε μετανάστες και πρόσφυγες. Διατηρεί δύο καταφύγια έκτακτης διαμονής, διανέμει ρουχισμό και τρόφιμα, παρέχει υπηρεσίες μεταφοράς και παραπομπής σε υπηρεσίες σωματικής και ψυχικής υγείας. Το Caritas παρέχει επίσης καθοδήγηση και βοήθεια κατά τη διαδικασία ασύλου, νομικές συμβουλές και ευκαιρίες για ένταξη, όπως μαθήματα γλώσσας και κοινωνικές συναντήσεις.	www.caritascyprus.org

iv. [Παραδείγματα προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από την Ε.Ε.](#)

Ενημερωτικός Οδηγός για την Κύπρο, για Πολίτες Τρίτων Χωρών	<p>Ο Οδηγός προσφέρει γενικές πληροφορίες για την Κύπρο για πολίτες τρίτων χωρών με στόχο να συμβάλει στην ένταξή τους στην Κυπριακή κοινωνία και την τοπική αγορά εργασίας. Ο Ενημερωτικός Οδηγός για την Κύπρο έχει αναπτυχθεί μέσα από μια προσπάθεια να προωθηθεί ο αμοιβαίος σεβασμός και η εκτίμηση ανάμεσα στους πολίτες τρίτων χωρών και την τοπική κοινωνία, όσον αφορά στην πρόσβαση σε βασικές καθημερινές δραστηριότητες, δικαιώματα και υποχρεώσεις. Πρωταρχικός στόχος του Οδηγού είναι να στηρίξει την ουσιαστική συμμετοχή των πολιτών τρίτων χωρών στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της Κύπρου.</p> <p>Ο Οδηγός διατίθεται στα Αγγλικά, Αραβικά, Φιλιππινέζικα, Χίντι, Μολδαβικά, Ρωσικά, Σιναλέζικα, Ταμίλ, Ουκρανικά και Βιετναμέζικα. Ο Οδηγός διατίθεται σε</p>	http://cyprus-guide.org/en/
---	--	---

	ηλεκτρονική και έντυπη μορφή. Ο Ενημερωτικός Οδηγός για την Κύπρο δημιουργήθηκε από το CARDET και το INNOVADE και συγχρηματοδοτήθηκε από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης και την Κυπριακή Δημοκρατία.	
ENGAGE	Το ENGAGE είναι ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα με στόχο την ανάπτυξη του ρόλου των γυναικών μεταναστών ως ηγέτες ένταξης και ηγέτες κοινότητας. Βασικός άξονας του ENGAGE είναι η δημιουργία και προώθηση ενός νέου αναλυτικού προγράμματος ένταξης και ενός συνόλου ευέλικτων και εύχρηστων εκπαιδευτικών πηγών. Αυτές οι πηγές θα στηρίξουν τις γυναίκες πρόσφυγες να καταστούν πρέσβεις ένταξης με ηγετικό ρόλο στις κοινότητές τους. Θα βοηθήσουν επίσης εκπαιδευτές ενηλίκων να προσφέρουν την απαραίτητη εκπαίδευση, γνώση και ικανότητες σε πρόσφυγες και μετανάστες. Το ENGAGE χρηματοδοτείται από το Erasmus+ και εφαρμόζεται ήδη στην Αυστρία, Κροατία, Κύπρο, Γαλλία, Ιρλανδία και Ιταλία.	http://engageproject.eu/

v. Παραδείγματα καλών πρακτικών

Κέντρα Πληροφόρησης Μεταναστών (MiHub)	<p>Η Πρόκληση: Οι μετανάστες, οι πρόσφυγες και οι αιτητές ασύλου, ειδικά αυτοί που μόλις έχουν φτάσει στο νησί, αντιμετωπίζουν πολλές προκλήσεις όσον αφορά στον κοινωνικό προσανατολισμό, την κατανόηση των νομικών διαδικασιών, των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, τη διαδικασία αίτησης ασύλου, την εξεύρεση στέγασης και εργασίας.</p> <p>Το Πρόγραμμα: Τα MiHub προσφέρουν συμβουλές, καθοδήγηση και στήριξη σε όλους τους μετανάστες, σε θέματα που σχετίζονται των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών τους, της πρόσβασης σε δημόσιες υπηρεσίες, στέγαση, υπηρεσίες υγείας, εργοδότηση, εκπαίδευση και κοινωνικά ωφελήματα. Διαθέτει γραφεία σε τέσσερις πόλεις.</p> <p>Λεπτομέρειες: Στόχος του MiHub είναι να πληρώσει το κενό στις υφιστάμενες υπηρεσίες στήριξης και ένταξης μεταναστών, καθώς και το κενό στην παροχή πληροφόρησης σχετικά με τα δικαιώματα και τις ευθύνες των μεταναστών. Μέσα από τα τέσσερα επαρχιακά του κέντρα, το MiHub στηρίζει τους ευάλωτους μετανάστες σε όλη την Κύπρο, παρέχοντάς τους κοινωνικές και νομικές συμβουλές και στήριξη σε όλες τις πτυχές και τα στάδια της ένταξής τους. Η πλειοψηφία των ατόμων που ζητούν υπηρεσίες από τα MiHub είναι πρόσφυγες και αιτητές ασύλου.</p> <p>Η Οργάνωση: Το MiHub λειτουργεί από το Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, το CARDET και το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, με την οικονομική στήριξη του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης και της Κυπριακής Δημοκρατίας.</p>	www.mihub.eu
Νέα Κανάλια Ένταξης	<p>Η Πρόκληση: Η αύξηση του αριθμού μεταναστών και προσφύγων που διαμένουν την Κύπρο τα τελευταία τριάντα χρόνια οδηγεί στην ανάγκη να ενισχυθεί η ένταξή τους στην τοπική κοινωνία. Η πολιτισμική επαφή και κατανόηση είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Ο ρόλος των τοπικών αρχών είναι τεράστιος και πρέπει να είναι καταλυτικός για να ευοδώσουν η πολιτισμική αλληλεπίδραση και κατανόηση,</p>	http://localintegration.eu/en/

	<p>αλλά την ίδια στιγμή για να αντιμετωπιστούν φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού, κοινωνικής ανισότητας και διακρίσεων.</p> <p>Το Πρόγραμμα: Τα Νέα Κανάλια Ένταξης είναι μια συνεταιρική πρωτοβουλία που τρέχει από το 2012 από μια σύμπραξη δήμων από όλη την Κύπρο. Οι δημοτικές αρχές ένωσαν τις δυνάμεις τους ενισχύοντας τις αρχές μιας σύγχρονης, δημοκρατικής, πλουραλιστικής κοινωνίας, στηρίζοντας την ένταξη των μεταναστών στις κοινότητές τους και στην ευρύτερη κυπριακή κοινωνία.</p> <p>Λεπτομέρειες: Για το 2018, οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας και ψυχοκοινωνικής στήριξης για ενήλικες και παιδιά, διοργάνωση εργαστηρίων και σεμιναρίων ενδυνάμωσης, προσανατολισμού και ενημέρωσης, δημιουργία ευκαιριών διαπολιτισμικής ανταλλαγής και πολιτιστικής έκφρασης, παροχή προπονήσεων και συμμετοχή σε αθλητικούς αγώνες.</p> <p>Η Οργάνωση: Το 2018 το πρόγραμμα υλοποιείται από τους Δήμους Λευκωσίας, Αγίου Δομετίου, Έγκωμης και Λακατάμιας.</p>	
--	--	--

4. Ανάγκες Στήριξης και Ένταξης των Οικογενειών Προσφύγων (Ανάλυση των ΣΟΕ με Πρόσφυγες)

A) Χαρακτηριστικά συμμετεχόντων

Για να εντοπίσουμε τις ανάγκες και προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες προσφύγων, διεξήγαμε τρεις συζητήσεις σε ομάδες εστίασης (ΣΟΕ) με συνολικά 19 πρόσφυγες, άτομα επικουρικής προστασίας και αιτητές ασύλου. Δύο ΣΟΕ ήταν αποκλειστικά με γυναίκες πρόσφυγες από τη Σομαλία και αραβόφωνες χώρες ενώ η τρίτη ήταν με ζευγάρια προσφύγων που αντιπροσώπευαν οικογένειες από την Παλαιστίνη, τη Συρία και το Αφγανιστάν. Ο μέσος όρος ηλικίας των συμμετεχόντων ήταν 31 ετών. Υπήρχε συμμετοχή από ελεύθερους, παντρεμένους και διαζευγμένους συμμετέχοντες. Δώδεκα συμμετέχοντες είχαν παιδιά, κάποια από τα οποία βρισκόταν στην Κύπρο και κάποια στη χώρα τους.

Όσον αφορά στο μορφωτικό τους επίπεδο, ανάμεσα στους Σομαλούς συμμετέχοντες υπήρχαν δύο που δεν πήγαν σχολείο, δύο φοιτήσαν μέχρι το δημοτικό ενώ ένας μόνο πήγε στο Γυμνάσιο. Από τους συμμετέχοντες από Παλαιστίνη, Συρία και Αφγανιστάν, πέντε φοιτήσαν μόνο στο δημοτικό, τέσσερις στο γυμνάσιο και πέντε στο Πανεπιστήμιο.

Τέλος, σε σχέση με το επαγγελματικό τους υπόβαθρο πριν φύγουν από την χώρα τους, τα επαγγέλματά τους περιλάμβαναν εκπαιδευτικό, γραμματέα, οικοκυρά, ράφτρια, μεταφράστρια, μηχανικό, οδηγό, έμπορο τροφών, και διευθυντές. Κάποιοι από τους συμμετέχοντες δεν εργαζόντουσαν επειδή ήταν ακόμα μαθητές, ενώ τρεις δήλωσαν ότι δεν εργαζόντουσαν στην πατρίδα τους.

Οι συμμετέχοντες βρισκόταν στην Κύπρο από 2 μήνες μέχρι 11 χρόνια. Στην ερώτηση κατά πόσο μιλούσαν κάποια άλλη γλώσσα εκτός από τη μητρική τους γλώσσα, έντεκα ανέφεραν ότι μιλούσαν Αγγλικά. Σύμφωνα με την ερευνήτρια που συντόνιζε τις ΣΟΕ, τουλάχιστο έξι μπορούσαν να επικοινωνήσουν άνετα στα Αγγλικά, ενώ οι υπόλοιποι είχαν διάφορα επίπεδα στα Αγγλικά. Μόνο δύο άτομα μιλούσαν Ελληνικά, διευκρινίζοντας ότι μιλούσαν «λίγα Ελληνικά».

B) Προκλήσεις των οικογενειών προσφύγων στην καθημερινή τους ζωή

i. Απασχόληση

Το θέμα της απασχόλησης τέθηκε ως ίσως το πιο σοβαρό πρόβλημα που επηρεάζει την ένταξη των προσφύγων και την ποιότητα ζωής τους. Οι πρόσφυγες εξήγησαν ότι τα βασικότερα εμπόδια στην εξεύρεση εργασίας είναι το πρόβλημα γλώσσας, η έλλειψη σχετικής επαγγελματικής εμπειρίας και η έλλειψη επίσημης ή επαγγελματικής κατάρτισης. Η απόκτηση εμπειρίας και η παρακολούθηση σεμιναρίων για ανάπτυξη δεξιοτήτων θα ήταν πολύ χρήσιμες.

Στην περίπτωση των αιτητών ασύλου η κατάσταση είναι πολύ χειρότερη, καθώς δικαιούνται να εργαστούν μόνο σε πολύ περιορισμένες, χαμηλόμισθες θέσεις, ακόμα και αν αυτοί έχουν ψηλά ακαδημαϊκά προσόντα η επαγγελματική εμπειρία.

Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι θα ήταν σημαντικό να αναγνωριστούν οι δεξιότητες, τα ταλέντα και οι στόχοι τους, και να τους επιτραπεί να εργαστούν στον τομέα τους. Ενδεικτικά, ένας συμμετέχοντας ανέφερε: «[Στο Γραφείο Εργασίας] δεν σκέφτονται ποτέ ποια είναι τα προσόντα μας και τι μπορούμε να συνεισφέρουμε στην κοινωνία, και ότι το ότι ερχόμαστε από διαφορετικές χώρες, διαφορετικά εκπαιδευτικά συστήματα, διαφορετικές εμπειρίες είναι κάτι που μπορεί να αποβεί πολύ ωφέλιμο για την κοινωνία εάν το χρησιμοποιήσει. Αλλά δεν το σκέφτονται ποτέ. Και σε στέλνουν σε μια δουλειά εύκολη ή άχρηστη ή άσχετη με σένα, ή σε κάτι που είναι πολύ δύσκολο να καταλάβεις, κάπου όπου νιώθεις χαμένος».

ii. Στέγαση

Για τους αιτητές ασύλου που δεν μπορούν να μείνουν στο κέντρο υποδοχής προσφύγων λόγω του ότι είναι υπέρπληρες, η εξεύρεση διαμονής είναι ιδιαίτερα δύσκολη και επίπονη διαδικασία που επηρεάζει κάθε πτυχή της ζωής τους, όπως την πρόσβαση των παιδιών τους στην εκπαίδευση, και δημιουργεί επιπρόσθετο άγχος. Μία από τις συμμετέχοντες δήλωσε ότι είχε έρθει στην Κύπρο με την οικογένειά της πριν τέσσερις μήνες και ήταν ακόμα χωρίς σπίτι και διέμεναν με συγγενείς και φίλους.

Ανέφεραν επίσης ότι ένας από τους λόγους που δυσκολεύονται να βρουν σπίτι είναι η απροθυμία των ιδιοκτητών να ενοικιάσουν σπίτι σε πρόσφυγες ή αιτητές ασύλου, ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζουν πολλοί.

iii. Επικοινωνία και Γλώσσα

Οι προκλήσεις που έχουν να κάνουν με την επικοινωνία και τη γνώση της τοπικής γλώσσας έχουν δύο πτυχές: τις δυσκολίες που προκύπτουν λόγω της μη γνώσης της γλώσσας και τη δυσκολία πρόσβασης σε προγράμματα εκμάθησης γλώσσας που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους. Αυτές οι δύο πτυχές είναι αλληλένδετες και λειτουργούν ως φαύλος κύκλος.

Οι συμμετέχοντες συζήτησαν διάφορους λόγους για τους οποίους θεωρούν απαραίτητη την εκμάθηση της τοπικής γλώσσας για την ένταξή τους. Αυτοί έχουν να κάνουν με τις ευκαιρίες απασχόλησής τους, με την ικανότητά τους να επικοινωνήσουν με διάφορες δημόσιες υπηρεσίες, να κάνουν φίλους και να επικοινωνούν καλύτερα με την τοπική κοινότητα. Επίσης ανέφεραν ότι το να μάθουν Ελληνικά, την τοπική γλώσσα, είναι πιο σημαντικό γι' αυτούς από το να μάθουν Αγγλικά.

Ιδιαίτερα για τις μητέρες πρόσφυγες, το να μάθουν την τοπική γλώσσα έχει ιδιαίτερη σημασία για να μπορούν να διδάξουν τα παιδιά τους, να τα βοηθήνε στη σχολική μελέτη και να επικοινωνούν με τους εκπαιδευτικούς και τους γιατρούς.

Όσον αφορά στην πρόσβαση σε ευκαιρίες εκμάθησης γλώσσας, οι δυσκολίες που εντοπίστηκαν είχαν να κάνουν με την έλλειψη ποικιλίας προγραμμάτων διδασκαλίας Ελληνικών, διαφορετικά επίπεδα γνώσης της γλώσσας ανάμεσα στους μαθητές, μη ύπαρξη εντατικών προγραμμάτων που να απευθύνονται στις συγκεκριμένες ανάγκες των μαθητών και την ανάγκη εκπαιδευτικών που να διαθέτουν τα προσόντα και την εμπειρία διδασκαλίας Ελληνικών ως ξένη γλώσσα σε ξένους. Για παράδειγμα, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι ο καθηγητής Ελληνικών συχνά θα εξηγούσε το μάθημα στα Αγγλικά, άρα για τους πρόσφυγες που δεν μιλούσαν Αγγλικά ήταν πολύ δύσκολο να αποκομίσουν κάτι από εκείνα τα μαθήματα. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι θα ήταν χρήσιμο εάν οι καθηγητές μιλούσαν τη γλώσσα τους, π.χ. Αραβικά.

Άλλα προβλήματα που αναφέρθηκαν είχαν να κάνουν με τη δυσκολία παρακολούθησης μαθημάτων που προσφέρονταν μακριά από το χώρο διαμονής τους, καθώς και με την πρόσβαση σε πληροφόρηση σχετικά με τα προγράμματα γλώσσας. Η ένταξη είναι άμεσα συνδεδεμένη με την κοινότητα στην οποία διαμένουν οι πρόσφυγες, τις ευκαιρίες που υπάρχουν στην κάθε περιοχή και στη δυνατότητα ενημέρωσης σχετικά με αυτές.

Παρά την παρακολούθηση μαθημάτων Ελληνικών, κάποιοι από τους συμμετέχοντες οι οποίοι δεν τελείωσαν το δημοτικό ή το γυμνάσιο στη χώρα τους μπορούσαν να πουν μόνο μερικές βασικές λέξεις στα Ελληνικά, φανερώνοντας τις τεράστιες δυσκολίες εκμάθησης της γλώσσας. Αυτό ίσως έχει να κάνει με το επίπεδο εκπαίδευσής τους που θα έπρεπε να λαμβάνεται υπόψη.

Τέλος, το κόστος των μαθημάτων γλώσσας αναφέρθηκε επίσης ως μια δυσκολία. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι όταν υπάρχουν δίδακτρα για τα μαθήματα, είναι πολύ δύσκολο – ακόμα και στην περίπτωση των κυβερνητικών επιμορφωτικών εβδομαδιαίων μαθημάτων, τα δίδακτρα των οποίων ανέρχονται στα 60 ευρώ το χρόνο. Παρόλο που το ποσό αυτό δεν θεωρείται ψηλό, για ένα αιτητή ασύλου που δεν έχει καθόλου οικονομικούς πόρους είναι αξιοσέβαστο. Συνεπώς, το κόστος, σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες, αποτρέπουν την παρακολούθηση μαθημάτων.

iv. Ψυχολογικές προκλήσεις

Οι ψυχολογικές επιδράσεις που προκαλούνται από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες και οι αιτητές ασύλου είναι ιδιαίτερα έντονες: «Δεν αντέχω άλλο. Κλαίω από το πρωί», δήλωσε μια συμμετέχουσα. Αυτή η κατάσταση προστίθεται στα υφιστάμενα ψυχολογικά τραύματα που κουβαλούν μαζί τους. Για παράδειγμα, από το μικρό δείγμα των 19 συμμετεχόντων, δύο έχασαν παιδί, δύο διαχωρίστηκαν από τα παιδιά τους και τουλάχιστο μια οικογένεια με δύο παιδιά είναι άστεγη. Οι συμμετέχοντες δηλώνουν ότι έχουν πολύ άγχος, το οποίο απορροφά μεγάλο μέρος του χρόνου και της ενέργειάς τους και δεν τους επιτρέπει να χαλαρώσουν ποτέ.

v. Απομόνωση

Η αίσθηση απομόνωσης από την τοπική κοινωνία είναι άλλο θέμα που εγέρθηκε. Για τα κορίτσια που πηγαίνουν σχολείο, η καθημερινότητά τους περιλαμβάνει τη φοίτηση στο

σχολείο και τα απογευματινά μαθήματα Ελληνικών. Μια κοπέλα δήλωσε ότι περνά όλη τη μέρα στο σχολείο, κοιμάται πολύ και πηγαίνει μόνο στα βραδινά απογευματινά μαθήματα. Μια άλλη κοπέλα ανέφερε ότι μένει στο σπίτι κυρίως. Γενικά, οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι αισθάνονται απομονωμένοι από την τοπική κοινωνία.

vi. Διακρίσεις

Οι συμμετέχοντες αισθάνονταν ότι ορισμένοι λειτουργοί σε δημόσιες υπηρεσίες τους συμπεριφέρονταν διαφορετικά λόγω της κατάστασης τους, της ενδυμασίας τους ή του ότι δεν μιλούσαν Ελληνικά. «Αν πας σε ένα γραφείο σε βλέπουν και σου λένε να φύγεις. Πρώτα απ' όλα λόγω της ενδυμασίας μας, και επειδή δεν ξέρουμε τη γλώσσα».

Γ) Πρόσβαση σε πληροφόρηση και κοινωνικό προσανατολισμό

Οι πρόσφυγες και οι αιτητές ασύλου αισθάνονται ότι δεν έχουν επαρκή πρόσβαση σε πληροφόρηση σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, τις διαδικασίες ασύλου και μέριμνας, καθώς και τις συγκεκριμένες διαδικασίες που πρέπει να ακολουθούν σε κάθε δημόσια υπηρεσία. Επίσης, εξέφρασαν την ανάγκη να τους γίνεται ένας γενικός κοινωνικός προσανατολισμός με την άφιξή τους. Ανέφεραν ότι ανακαλύπτουν πληροφορίες και ενημερώνονται από στόμα σε στόμα από άλλους πρόσφυγες και αιτητές ασύλου, και σε μικρότερο βαθμό από ΜΚΟ που εργάζονται σε αυτόν τον τομέα. Κάποιοι ανέφεραν ότι οι ΜΚΟ ήταν οι μόνοι οργανισμοί που τους παρείχαν στήριξη και καθοδήγηση.

Οι συμμετέχοντες τόνισαν ότι υπάρχει ανάγκη για περισσότερη πληροφόρηση σε θέματα νομοθεσίας, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Αυτό θα τους επιτρέψει να διδάξουν τα παιδιά τους τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, πώς να συμπεριφέρονται, «τι να κάνουν και τι να μην κάνουν». Επίσης εξέφρασαν την ανάγκη να ενημερώνονται για τις αλλαγές στη νομοθεσία και στους κανονισμούς, ειδικά αυτούς που αλλάζουν συχνά και μπορούν να αφήσουν ένα πρόσφυγα ή ένα αιτητή ασύλου στο κενό. Η ελλιπής πληροφόρηση για τους κανονισμούς και τις αλλαγές μπορεί να οδηγήσουν στο να χάσουν τα κοινωνικά επιδόματα και τη στήριξη του κράτους. Επίσης, ανέφεραν τη σημασία της καλύτερης κατανόησης της κουλτούρας και των ανθρώπων, και της πρόσβασης σε πληροφόρηση σχετικά με προγράμματα που απευθύνονται σε πρόσφυγες. Για να είναι χρήσιμες αυτές οι πληροφορίες πρέπει να διατίθενται σε γλώσσα που να κατανοούν οι πρόσφυγες.

Δ) Συγκεκριμένες προκλήσεις των γυναικών προσφύγων

Οι γυναίκες πρόσφυγες και αιτήτριες ασύλου, ιδιαίτερα οι Μουσουλμάνες, αισθάνονται ότι αντιμετωπίζουν διακρίσεις και προκαταλήψεις λόγω της εμφάνισής τους, ιδιαίτερα εάν φοράνε μαντήλα στο κεφάλι. Το αισθάνονται αυτό τόσο στις καθημερινές τους συναναστροφές όσο και στην προσπάθειά τους να βρουν δουλειά. Μια γυναίκα

ανέφερε: «Το κύριο πρόβλημα είναι η μαντήλα. Δεν επιτρέπουν τη μαντήλα που φοράμε. Αν ψάχνεις δουλειά, για παράδειγμα, όπου και να πας σου λένε ότι πρέπει να τη βγάλεις». Μια άλλη είπε: «Όταν βλέπουν μια γυναίκα με μαντήλα, ή όταν μαθαίνουν ότι είναι Μουσουλμάνα, το πρώτο πράγμα που ρωτάνε είναι 'γιατί το φοράς αυτό στο κεφάλι'. Έτσι, δεν υπάρχουν ευκαιρίες εργασίας για μια γυναίκα. [...] Στη χώρα μας φοράμε μαντήλα αλλά αυτό δεν μας εμποδίζει από το να μορφωθούμε, να δουλέψουμε. Είναι φυσιολογικό. Μπορώ να είμαι γιατρός, δασκάλα, μπορούμε να κάνουμε πολλά πράγματα».

Επίσης, οι γυναίκες από την Αφρική θεωρούν ότι έχουν μεγαλύτερη δυσκολία να βρουν σπίτι λόγω του χρώματός τους.

Ε) Συγκεκριμένες προκλήσεις των οικογενειών και των παιδιών προσφύγων

Όλες οι πιο πάνω δυσκολίες αντιμετωπίζονται και από τις οικογένειες προσφύγων. Η ευημερία των παιδιών και η επίδραση των δυσκολιών στα παιδιά είναι η κύρια ανησυχία όλων των γονιών, η οποία μπορεί να αποτυπωθεί στην ακόλουθη δήλωση: «Νοιαζόμαστε για τα δικαιώματα των παιδιών μας περισσότερο από τα δικά μας γιατί αυτά είναι το μέλλον».

Συνεπώς, αυτό το μέρος συζητά τις προκλήσεις που σχετίζονται με τα παιδιά των προσφύγων. Οι πιο σημαντικές δυσκολίες που αντιμετωπίζονται από τα παιδιά των προσφύγων σε σχέση με την ένταξή τους, έχουν να κάνουν με τη γλώσσα, το σχολείο και τις καθημερινές δυσκολίες, όπως την εξεύρεση κατάλληλης στέγασης, καθώς και τα ψυχολογικά τραύματα. Όλες οι προκλήσεις αυτές προσθέτουν στην ψυχολογική πίεση που αισθάνονται τα παιδιά.

i. Εκπαίδευση

Η εκπαίδευση των παιδιών έχει τεράστια σημασία για τους πρόσφυγες. Τα παιδιά των προσφύγων και των αιτητών ασύλου μπορούν να φοιτούν σε δημόσια σχολεία μέχρι την ηλικία των 18 ετών, όμως, υπάρχουν αρκετές δυσκολίες στην πρόσβασή τους στην εκπαίδευση.

Οι συμμετέχοντες στη συζήτηση ανέφεραν ότι απαιτούνται περισσότερα μαθήματα προετοιμασίας των παιδιών προσφύγων, ειδικά όσον αφορά στη γλώσσα. Ανέφεραν ότι δεν προσφέρονται εντατικά μαθήματα γλώσσας στα παιδιά από την αρχή. Αντίθετα, τα παιδιά εντάσσονται απότομα στο εκπαιδευτικό σύστημα χωρίς να ξέρουν τη γλώσσα. Σε κάποιες περιπτώσεις, ένας μαθητής μπορεί να περάσει μια ολόκληρη σχολική χρονιά σε μια ελληνόφωνη τάξη, χωρίς καθόλου ειδικά μαθήματα γλώσσας που να τον βοηθήσουν να μάθει Ελληνικά. Αυτό κάνει την εκπαίδευσή τους ιδιαίτερα δύσκολη, καθώς δεν μπορούν να καταλάβουν το μάθημα, συνεπώς φοιτούν στο σχολείο ως απλοί παρατηρητές. Σε μια περίπτωση, άλλα μέλη της κοινότητας επικοινωνήσαν με το Υπουργείο Παιδείας για να επιληφθεί του θέματος, ενώ σε άλλη περίπτωση το παιδί δεν είχε δάσκαλο Ελληνικών μέχρι τη μέρα της ΣΟΕ. Το ότι τα

παιδιά δεν μιλούν τη γλώσσα τα εμποδίζει να επικοινωνήσουν με τους εκπαιδευτικούς τους. Είτε λόγω γλωσσικών δυσκολιών, είτε λόγω του διαφορετικού εκπαιδευτικού επιπέδου, τα παιδιά των προσφύγων καταλήγουν σε τμήματα που δεν είναι βοηθητικά και κατάλληλα για τις ανάγκες τους.

Μια άλλη δυσκολία που αντιμετωπίζουν τα παιδιά είναι η έλλειψη βοήθειας για την κατ' οίκον εργασία τους. Ένα μέλος της ΣΟΕ ανέφερε: *«Πώς μπορούν να μας βοηθήσουν να βοηθήσουμε τα παιδιά μας στο σχολείο; Για παράδειγμα, κάθε μέρα δίνουν στα παιδιά ένα χαρτάκι με τις εργασίες για το σπίτι, και είναι γραμμένο στα Ελληνικά. Και δεν καταλαβαίνουμε τι ζητά».* Αυτό προκαλεί περαιτέρω άγχος στα παιδιά, καθώς γνωρίζουν ότι η οικογένειά τους δεν μπορεί να τους βοηθήσει με τις εργασίες τους. Οδηγεί τα παιδιά να μην θέλουν να συζητήσουν με τους γονείς τους για θέματα του σχολείου και να κρατάνε μέσα τους ό,τι τους απασχολεί. *«Όταν τα παιδιά πάνω δημοτικό εδώ, κάθε γονιός βοηθά το παιδί του να διαβάσει κάθε μέρα. Τα δικά μας παιδιά όμως δεν θα μας πουν για τις εργασίες που έχουν να κάνουν επειδή γνωρίζουν ότι δεν μπορεί κανείς να τους βοηθήσει. Έτσι στηρίζονται μόνο στον εαυτό τους».* Αυτή η κατάσταση εντείνεται ακόμα περισσότερο από το ότι μπορεί να μην υπάρχει υπολογιστής στο σπίτι για έρευνα ή τα μαθήματα.

Για τους νεαρούς αιτητές ασύλου που έκλεισαν πρόσφατα τα 18 είναι δύσκολη η ολοκλήρωση της εκπαίδευσης. Όσο είναι κάτω των 18 εμπίπτουν στην πολιτική υποχρεωτικής εκπαίδευσης που τους επιτρέπει να πάνε στο σχολείο. Μόλις κλείσουν τα 18, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι δεν τους επιτρέπεται να φοιτήσουν σε δημόσια σχολεία. Μπορούν να συνεχίσουν μόνο τα μαθήματα Ελληνικών στα απογευματινά προγράμματα του Υπουργείου Παιδείας. Την ίδια στιγμή καλούνται να βρουν δουλειά.

ii. Ψυχολογική ευημερία των παιδιών

Τα παιδιά πρόσφυγες συνήθως κουβαλούν μαζί τους ψυχολογικά τραύματα. Τα παιδιά έχουν τραυματικές εμπειρίες από τον πόλεμο, και τις τρομακτικές στιγμές που έζησαν στη χώρα τους αλλά και από το ταξίδι τους μέχρι την Κύπρο, ενώ ένας άλλος τραυματικός παράγοντας που τους επηρεάζει ουσιαστικά είναι ο διαχωρισμός της οικογένειάς τους. Οι δυσκολίες υποδοχής και ένταξης που αντιμετωπίζουν στην Κύπρο εντείνουν ακόμα περισσότερο το ψυχολογικό τους τραύμα, με επιπτώσεις στην εκπαίδευση των παιδιών, στην ευημερία τους και την ικανότητά τους να συγκεντρωθούν. Μια μητέρα περιγράφει: *«είδαν τρομακτικά πράγματα στον πόλεμο στη Συρία, και όταν ήρθαμε εδώ δεν το ξεπέρασαν ούτε το ξέχασαν επειδή εδώ είδαν χειρότερα πράγματα από ό,τι στον πόλεμο... Φανταστείτε ότι με όλα αυτά τα προβλήματα κάθεται σε μια τάξη και δεν καταλαβαίνει τίποτα. Ως γονείς δεν μπορούσαμε να συγκεντρωθούμε ή να βρούμε μια λύση για ένα το πρόβλημα. Αν δεν καταφέρναμε εμείς να λύσουμε το πρόβλημα, πώς μπορούν τα παιδιά μας; Βλέπω τα παιδιά μας να χάνονται κάθε μέρα. Κλαίνε, φοβούνται τα πάντα, πάνε σχολείο και κάποτε επιστρέφουν κλαίγοντας, έχουν μεγάλο άγχος και δεν θέλουν να πηγαίνουν στο σχολείο. Ελπίζουμε ότι μπορείτε να σώσετε την εκπαίδευση για τα παιδιά. Ψυχολογικά και σωματικά...».* Ένας άλλος συμμετέχοντας είπε: *«Τα Χριστούγεννα, όταν έριχναν πυροτεχνήματα [τα παιδιά] τρόμαξαν. Νόμισαν ότι άρχισε πόλεμος. Φοβήθηκαν. Αυτό είναι ένα παράδειγμα των φοβιών που κουβαλούν».*

Αυτά καταδεικνύουν τα ψυχολογικά τραύματα που κουβαλούν τα παιδιά πρόσφυγες και που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Αποτελούν επίσης σαφή παραδείγματα του πώς η ελλιπής κατάλληλη υποδοχή και ένταξη εντείνουν ακόμα περισσότερο αυτό το τραύμα. Στο τελευταίο παράδειγμα τα παιδιά αναβίωσαν το φόβο του πολέμου επειδή δεν γνώριζαν το έθιμο της ρίψης πυροτεχνημάτων σε εορτασμούς.

Οι συμμετέχοντες εισηγήθηκαν ότι θα ήταν χρήσιμο να υπάρχει ένα πρόγραμμα για παιδιά και γονείς, όπου να μαθαίνουν για την τοπική κοινωνία και πώς δουλεύουν τα πράγματα στην Κύπρο, έτσι που η προσαρμογή των παιδιών στην καθημερινότητα και η ένταξή τους να είναι πιο ομαλή. Ένας συμμετέχοντας εισηγήθηκε τη διοργάνωση καλοκαιρινών σχολών για τα παιδιά πρόσφυγες: *«Θα ήθελα να υπήρχε θερινό σχολείο για τα παιδιά που να τα προετοιμάζει για την επόμενη χρονιά, θα τους δίδει πληροφόρηση για να πάρουν κάποια ιδέα πριν αρχίσουν το σχολείο, και να ενταχθούν με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση. [...] Στη θερινή σχολή θα έρθουν σε επαφή με άλλα παιδιά, και θα μάθουν τη γλώσσα. Αν είναι 3 ή 4 μήνες πριν αρχίσει το σχολείο θα αποκομίσουν πολύ χρήσιμες πληροφορίες».*

iii. Άλλες προκλήσεις

Οι δυσκολίες υποδοχής και ένταξης επηρεάζουν την εκπαίδευση και ψυχολογική ευημερία των παιδιών. Για παράδειγμα, η δυσκολία στην εξεύρεση σπιτιού μπορεί να επηρεάσει την εκπαίδευση των παιδιών, καθώς χωρίς διεύθυνση μόνιμης κατοικίας είναι πολύ δύσκολο να εγγραφούν σε σχολείο ή να συγκεντρωθούν στο μάθημα.

Χωρίς εργασία και σπίτι και με πολύ περιορισμένους πόρους, ακόμα και τα μικρά καθημερινά θέματα γίνονται δύσκολα για τους πρόσφυγες. Μια μητέρα δήλωσε: *«Όταν ο μικρότερος μου γιος μου ζήτησε να πάει σε καρναβαλιστικό πάρτι που θα πήγαιναν οι φίλοι του στο σχολείο και θα φορούσαν ειδικές στολές δεν είχα τρόπο να του πάρω στολή. Και αυτό είναι ένα απλό παράδειγμα. Κάποτε, όταν το σχολείο πάει εκδρομή, στοιχίζει μόνο 5 ευρώ αλλά δεν μπορώ να πληρώσω. [...] Δανείζομαι χρήματα από μια φίλη επειδή δεν θέλω ο γιος μου να νιώσει κατώτερος από τους άλλους μαθητές».*

Τέλος, άλλο ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες αιτητών ασύλου και προσφύγων είναι η φροντίδα των παιδιών. Σύμφωνα με το νόμο, οι ενήλικες καλούνται να αναζητήσουν εργασία και το γραφείο ευημερίας τους παρέχει οικονομική στήριξη για την περίοδο κατά την οποία αναζητούν ενεργά εργασία. Ωστόσο, μια μητέρα με μικρά παιδιά δεν μπορεί να εργαστεί αφού δεν διαθέτει βοήθεια για τα παιδιά, δεν έχει κάπου να τα αφήσει.

ΣΤ) Καθορισμός αναγκών εκπαίδευσης/κατάρτισης για τους πρόσφυγες

Οι πρόσφυγες και οι αιτητές ασύλου συμφώνησαν ότι η εκμάθηση της γλώσσας της χώρας είναι βασικός παράγοντας για την ένταξή τους και βρίσκεται ψηλά στις προτεραιότητές τους. Η απόκτηση δεξιοτήτων συνομιλίας ήταν ο πρώτος τους στόχος. Έπειτα, ανέφεραν ότι τα μαθήματα γλώσσας θα ήταν πιο αποδοτικά εάν τα θέματα

που κάλυπταν ήταν σχετικά με την καθημερινότητά τους και ανέπτυσαν λεξιλόγιο και φράσεις για καθημερινή επικοινωνία. Προτάθηκαν οι πιο κάτω θεματικές:

- vi. [Εκπαίδευση και σχολικό σύστημα για να μπορούν να επικοινωνούν με τους δασκάλους των παιδιών τους, ιδιαίτερα για την πρόοδο και συμπεριφορά των παιδιών τους στο σχολείο](#)
- vii. [Υγεία και πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας. Λεξιλόγιο και φράσεις που θα βοηθήσουν στην επικοινωνία με τους γιατρούς](#)
- viii. [Καθημερινή επικοινωνία, στην υπεραγορά, με τους γείτονες, με τους σπιτονοικοκύρηδες, με τα μέσα συγκοινωνίας](#)
- ix. [Επικοινωνία με δημόσιες υπηρεσίες.](#)

Τέλος, οι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν σε διαδικτυακά εργαλεία όπως duolingo και youtube και σε άλλες εφαρμογές ως πολύ χρήσιμα, και εξέφρασαν το ενδιαφέρον τους να τα χρησιμοποιήσουν περισσότερο.

Πέρα από την εκμάθηση γλώσσας, οι κυριότερες ανάγκες εκπαίδευσης/κατάρτισης που εντοπίστηκαν ήταν οι ακόλουθες:

- Ενημέρωση για τη νομοθεσία, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους
- Εργατικά δικαιώματα, κατώτατος μισθός, κοινωνική ασφάλιση και άλλα ωφελήματα που σχετίζονται με την εργασία και πώς μπορούν να τα αποκτήσουν
- Σεμινάρια για την κουλτούρα, τις παραδόσεις και τον κόσμο της Κύπρου
- Δεξιότητες που θα τους βοηθήσουν να αποκτήσουν δουλειά. Οι δεξιότητες που θα ήθελαν να αποκτήσουν περιλαμβάνουν: υπολογιστές, ραπτική, ζαχαροπλαστική, μαγειρική, τεχνικές δεξιότητες όπως υδραυλικά, μηχανική αυτοκινήτου και ξυλουργική. Ένας συμμετέχοντας εισηγήθηκε οι πρόσφυγες να εκπαιδεύονται σε νέες δεξιότητες για να αποκτήσουν νέες επιλογές και ευκαιρίες.

Z) Εθελοντές

Όσον αφορά στο ρόλο των εθελοντών και στη στήριξη που λαμβάνουν από την τοπική κοινότητα, οι πρόσφυγες και οι αιτητές ασύλου που διαμένουν σε πόλεις και χωριά ανέφεραν ότι έξω από το κέντρο υποδοχής δεν έχουν πρόσβαση σε εθελοντές, και δεν έχουν λάβει βοήθεια από εθελοντές εκτός από συγκεκριμένες οργανώσεις. Εν τούτοις ανέφεραν ότι η στήριξη από εθελοντές θα ήταν πολύτιμη γι' αυτούς. Παρόλο που υπάρχουν μερικές εθελοντικές οργανώσεις που είναι πολύ ενεργές, ιδιαίτερα στο κέντρο υποδοχής, το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης αισθανόντουσαν ότι δεν λάμβαναν καμία βοήθεια από εθελοντές δείχνει ότι υπάρχει ανάγκη από περισσότερους εθελοντές και στήριξη, ειδικά προς τους πρόσφυγες στους αιτητές ασύλου που διαμένουν στις πόλεις, και δεν είναι εύκολο να έχουν επαφή μαζί τους.

5. Χαρτογράφηση αναγκών των οικογενειών προσφύγων και των υφιστάμενων καλών πρακτικών (Ανάλυση των Συνεντεύξεων με ΜΚΟ)

A) Χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων και εμπειρία στην εργασία με πρόσφυγες

Πραγματοποιήθηκαν πέντε συνεντεύξεις με αντιπροσώπους σημαντικών οργανώσεων που εργάζονται για τη στήριξη των προσφύγων: τρεις οργανώσεις που προσφέρουν νομική, κοινωνική και υλική βοήθεια σε πρόσφυγες, μια οργάνωση που απαρτίζεται από πρόσφυγες και έναν κοινωνικό λειτουργό / εκπαιδευτή που ασχολείται με την παροχή μαθημάτων Ελληνικής γλώσσας σε υπηκόους τρίτων χωρών.

B) Εντοπισμός των συγκεκριμένων αναγκών και προκλήσεων για τις οικογένειες προσφύγων

Οι βασικές προκλήσεις που συζητήθηκαν στις συνεντεύξεις ήταν η έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με τις διαδικασίες ασύλου, τα δικαιώματα και υποχρεώσεις των προσφύγων, την ανεργία, επικοινωνία, ψυχολογικές προκλήσεις, καθώς και την απομόνωση και τη δυσκολία ένταξης στις τοπικές κοινωνίες. Μια γενική παρατήρηση ήταν ότι το γενικό σύστημα στήριξης δεν είναι επαρκώς δομημένο με τρόπο που να διασφαλίζει ότι όταν κάποιος αναγνωριστεί ως πρόσφυγας, πρέπει να μάθει καλά τη γλώσσα και να εργοποιηθεί αξιοπρεπώς. Χωρίς οικονομική ανεξαρτησία, οι πρόσφυγες παραμένουν εξαρτώμενοι του συστήματος ευημερίας.

i. Απασχόληση

Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζονται από τους πρόσφυγες είναι πολλές και σημαντικές. Το θέμα της απασχόλησης είναι ψηλά στις προτεραιότητές τους, καθώς έχει σοβαρές επιπτώσεις στο να ζήσουν σε αξιοπρεπείς συνθήκες και να στηρίξουν τους εαυτούς τους. Σε επίπεδο πολιτικής, αντιμετωπίζουν θεσμικούς περιορισμούς. Από τη στιγμή που αιτούνται για άσυλο πρέπει να περιμένουν έξι μήνες για να δικαιούνται να εργαστούν. Και ακόμα και μετά από αυτή την περίοδο, δικαιούνται να εργαστούν σε περιορισμένους τομείς.

Οι συμμετέχοντες συζήτησαν επίσης άλλες προκλήσεις που σχετίζονται με την απασχόληση. Η φροντίδα παιδιών ήταν μια από αυτές. Συζήτησαν για το ότι οι πρόσφυγες και οι αιτητές ασύλου δυσκολεύονται με τη φροντίδα και τη φύλαξη των μικρών παιδιών την ώρα που πρέπει να βρίσκονται στη δουλειά. Ακόμα και όταν υπάρχουν υπηρεσίες φύλαξης παιδιών κοντά, δεν έχουν τους πόρους για να πληρώσουν για αυτές τις υπηρεσίες. Συνεπώς, η εξεύρεση εργασίας γίνεται ακόμα δυσκολότερη για τις γυναίκες αιτητές ασύλου με παιδιά, αφού συνήθως τις στέλνουν για εργασία σε χωριά ή σε φάρμες, και είναι αδύνατο να βρίσκονται στη δουλειά τους και ταυτόχρονα να φροντίζουν την οικογένειά τους. Άλλος ένας παράγοντας που εμποδίζει την απασχόληση των γυναικών εκτός σπιτιού είναι πολιτισμικός.

Λαμβάνοντας υπόψη τις επιπρόσθετες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες, προτάθηκε να γίνονται σεμινάρια σε πρακτικά ζητήματα που μπορούν να βοηθήσουν τις γυναίκες να βρουν δουλειά. Κατ' επέκταση, οι συμμετέχοντες εισηγήθηκαν τα γραφεία εργασίας να καταβάλλουν περισσότερη προσπάθεια να λαμβάνουν υπόψη τις γνώσεις και δεξιότητές τους όταν τους προτείνουν μια δουλειά. Τόνισαν επίσης την ανάγκη να ενημερωθεί η κοινωνία για το δικαίωμα των αναγνωρισμένων προσφύγων να εργαστούν ελεύθερα σε οποιαδήποτε θέση εργασίας, καθώς είναι εμφανές από την εμπειρία τους ότι οι εργοδότες δεν γνωρίζουν αυτό το δικαίωμα, συνεπώς αποφεύγουν να προσλαμβάνουν αναγνωρισμένους πρόσφυγες.

ii. Γλώσσα και Επικοινωνία

Εκμάθηση Ελληνικών

Η εκμάθηση Ελληνικών αποτελεί πραγματική ανάγκη για τους πρόσφυγες, ιδιαίτερα για αυτούς που δεν μιλούν Αγγλικά. Ωστόσο, υπάρχουν πολύ λίγες πραγματικές ευκαιρίες να μάθουν τη γλώσσα. Ακόμα και όταν προσφέρονται μαθήματα, η παρακολούθησή τους δεν είναι εύκολη για τους πρόσφυγες, ιδιαίτερα για τις γυναίκες, λόγω των πιο κάτω παραγόντων όπως περιεγράφηκαν:

- Απόσταση από σπίτι
- Έλλειψη φροντίδας / φύλαξης παιδιών που δεν πηγαίνουν ακόμα σχολείο. Από προηγούμενη εμπειρία, οι γυναίκες δεν είχαν κάπου να αφήσουν τα παιδιά τους για να παραστούν στα μαθήματα Ελληνικών. Η κατάσταση είναι ακόμα πιο δύσκολη για γυναίκες σε μονογονεϊκές οικογένειες. Οι γυναίκες αυτές δεν διαθέτουν καθόλου κοινωνικό κύκλο που να μπορεί να τις στηρίξει.
- Τα τμήματα Ελληνικών που είναι ανοιχτά και σε άντρες και σε γυναίκες καταλήγουν είτε μόνο αντρικά είτε μόνο γυναικεία. Αυτό ήταν εμφανές στο κέντρο υποδοχής προσφύγων στην Κοφίνου, όπου τελικά δόθηκε έμφαση στην παροχή ευκαιριών σε γυναίκες να μάθουν Ελληνικά. Αυτή η πρωτοβουλία έγινε δεκτή με μεγάλο ενθουσιασμό από τις γυναίκες.
- Τα άτομα που εργάζονται πολλές ώρες δεν μπορούν να παρακολουθήσουν τα μαθήματα.

Επικοινωνία με τις Αρχές, τις δημόσιες υπηρεσίες και οργανισμούς

Σε γενικές γραμμές, οι ερωτώμενοι ανέφεραν ότι οι αιτητές ασύλου λαμβάνουν ενημέρωση κυρίως από τους ομότιμους τους σχετικά με τις διάφορες υπηρεσίες και θεσμούς. Η δυσκολία στην επικοινωνία γίνεται ακόμα πιο εμφανής σε ειδικές περιπτώσεις και περιβάλλοντα, όπως κατά την επίσκεψη στο γιατρό ή όταν το σχολείο πρέπει να ενημερώσει τους γονείς για διάφορα θέματα, όπως μια σχολική εκδρομή, την πρόοδο των παιδιών τους ή απλά ότι το παιδί τους είναι άρρωστο. Ένας ερωτώμενος ανέφερε ότι αυτή τη δυσκολία την αντιμετωπίζουν και στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, και γι' αυτό συχνά καλούν διερμηνείς. Παρομοίως, συχνά οι αιτητές ασύλου και οι πρόσφυγες ζητούν από τις οργανώσεις να τους βοηθήσουν με την επικοινωνία τους με το σχολείο. Οι οργανώσεις έχουν δημιουργήσει τυποποιημένα

μεταφρασμένα έντυπα και ανακοινώσεις που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από το σχολείο για πιο αποτελεσματική επικοινωνία με γονείς.

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, παρόμοιες δυσκολίες εμφανίζονται και κατά την επίσκεψη στο γιατρό. Επίσης, αναφέρθηκε ότι σε κάποιες περιπτώσεις, γιατροί ή άλλοι λειτουργοί σε δημόσιες υπηρεσίες, ιδιαίτερα στο Γραφείο Εργασίας, δεν είναι ιδιαίτερα βοηθητικοί προς τους πρόσφυγες. Συνεπώς, μέλη των ΜΚΟ και εθελοντές συχνά συνοδεύουν στο γιατρό ή σε άλλες υπηρεσίες τους πρόσφυγες ή αιτητές ασύλου που δεν μιλούν καλά Ελληνικά ή Αγγλικά, για να τους βοηθήσουν με διερμηνεία ή γενική στήριξη.

Η γλώσσα αποτελεί ένα μεγάλο παράγοντα δυσκολίας και για την εκπαίδευση των παιδιών. Οι ίδιοι οι δάσκαλοι δυσκολεύονται στην επικοινωνία και ενημέρωση των γονιών, όχι μόνο όσον αφορά στην πρόοδο των παιδιών αλλά και άλλα σχολικά θέματα. Ένα παράδειγμα είναι όταν ένα παιδί αρρωστήσει και πρέπει να έρθει στο σχολείο ο γονιός για να το πάει σπίτι.

iii. Οικονομικά θέματα και θέματα διαβίωσης

Οι αιτητές ασύλου αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες. Η οικονομική βοήθεια που λαμβάνουν από τις υπηρεσίες ευημερίας είναι ανεπαρκείς για να καλύψουν τις ανάγκες στέγασης και διαβίωσης, οδηγώντας τους σε φτώχεια και προβλήματα στέγασης.

Το επίδομα ενοικίου είναι πολύ χαμηλό σε σύγκριση με τα ενοίκια της αγοράς, κάτι που δυσκολεύει ιδιαίτερα την προσπάθεια των αιτητών ασύλου να βρουν σπίτι, ενώ ο προσφυγικός καταυλισμός στην Κοφίνου είναι υπερπλήρης εδώ και πολύ καιρό. Ως αποτέλεσμα, πολλοί άνθρωποι μοιράζονται ένα σπίτι, σε μη αξιοπρεπείς συνθήκες, ή γίνονται άστεγοι. Η σοβαρότητα της κατάστασης φανερώνεται στα ακόλουθα λόγια: *«Είχαμε πολλές περιπτώσεις αστέγων που φιλοξενούνταν από φίλους... και είναι δύσκολο γιατί το καλοκαίρι τουλάχιστον πάνε και κοιμούνται στην παραλία αλλά τώρα το χειμώνα δεν μπορούν να το κάνουν αυτό».*

Για την κάλυψη της ανάγκης σίτισης και άλλων βασικών προϊόντων λαμβάνουν μηνιαίο επίδομα σε μορφή κουπονιών που μπορούν να εξαργυρωθούν σε συγκεκριμένες υπεραγορές. Εκτός του ότι αυτό το επίδομα είναι πολύ χαμηλό για να καλύψει τις ανάγκες τους, οι τιμές στις συγκεκριμένες υπεραγορές είναι συχνά ψηλότερες από αλλού, κάτι που μειώνει ακόμα περισσότερο την αξία των κουπονιών και την ποσότητα των προϊόντων που μπορούν να αγοράσουν με αυτά.

Ως αποτέλεσμα, οι αιτητές ασύλου συχνά μένουν χωρίς φαγητό και αναγκάζονται να στρέφονται προς τους ΜΚΟ και σε φιλανθρωπικές οργανώσεις για σίτιση. Αυτό συμβαίνει και με νεοαφιχθέντες αιτητές ασύλου. Μέχρι να καταφέρουν να υποβάλουν την αίτηση για άσυλο (που συνήθως παίρνει μέχρι και μερικές μέρες) αλλά και τις μέρες ή εβδομάδες που ακολουθούν, λαμβάνουν μόνο ένα ελάχιστο ποσό έκτακτης βοήθειας που στην πραγματικότητα αρκεί για την κάλυψη των βασικών τους αναγκών μόνο για μερικές μέρες. Συνεπώς, καταφεύγουν και αυτοί σε ΜΚΟ και ζητούν τροφή ή στέγη.

Οι ερωτηθέντες ανέφεραν ότι τα άτομα που αναγνωρίζονται ως πρόσφυγες ή λαμβάνουν διεθνή προστασία επίσης αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες κατά τη διάρκεια μετάβασης από την κατηγορία του αιτητή ασύλου στο καθεστώς του πρόσφυγα, λόγω της διακοπής της οικονομικής βοήθειας που λάμβαναν από τις Υπηρεσίες Ευημερίας. Πιο συγκεκριμένα, η εξέταση της αίτησης για τη λήψη του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, που δικαιούνται οι άνεργοι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες, παίρνει έξι μήνες. Εν τω μεταξύ, το μικρό επίδομα που λάμβαναν ως αιτητές ασύλου παύει να δίνεται, αφήνοντάς τους εκτεθειμένους. Σε αυτήν την περίοδο λαμβάνουν μόνο ένα μικρό έκτακτο βοήθημα, για το οποίο πρέπει να αιτούνται κάθε δυο βδομάδες. Χωρίς ρίζες και κοινωνικό δίκτυο να τους στηρίξει, η μεταβατική αυτή περίοδος είναι απίστευτα δύσκολη.

iv. [Πρόσβαση σε πληροφόρηση](#)

Οι πρόσφυγες και οι αιτητές ασύλου έχουν περιορισμένη πρόσβαση σε πληροφόρηση για θέματα νομοθεσίας, διαδικασιών ασύλου, άλλων διαδικασιών που πρέπει να τηρηθούν για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους. Οι κύριες πηγές ενημέρωσής τους είναι οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και οι συμπατριώτες τους, από στόμα σε στόμα. Είναι πολύ δύσκολο για τα άτομα που μόλις φτάνουν στην Κύπρο και δεν ξέρουν τη χώρα να καταφέρουν να καταλάβουν το σύστημα και να ακολουθήσουν τις διάφορες διαδικασίες. Αυτές οι αρχικές διαδικασίες και διευθετήσεις που πρέπει να κάνουν οι πρόσφυγες είναι εξαιρετικά δύσκολες. Έπειτα, πρέπει να μάθουν να ζουν σε μια νέα χώρα, και για αυτό χρειάζονται στήριξη και καθοδήγηση. Η ανάγκη πληροφόρησης είναι ιδιαίτερα αναγκαία όταν οι διαδικασίες αλλάζουν, καθώς εάν προκύψει μια σημαντική αλλαγή για την οποία δεν ενημερωθούν, κινδυνεύουν να χάσουν κάθε δημόσιο βοήθημα, κάτι που συνέβη αρκετές φορές. Σε μια περίπτωση, όταν ένας αιτητής ασύλου έκανε την αίτηση του για άσυλο, τον ενημέρωσαν ότι πρέπει να εγγραφεί στο Γραφείο Εργασίας μετά από εννέα μήνες και να βρει δουλειά. Εν τω μεταξύ, άλλαξε ο νόμος, και έπρεπε να εγγραφεί στο Γραφείο Εργασίας μετά από 6 μήνες – κάτι για το οποίο δεν ενημερώθηκε. Έτσι, μετά από 6 μήνες κόπηκε το επίδομά του. Εν τούτοις, δεν υπάρχουν οι δομές για να ενημερώνουν τους πρόσφυγες ή αιτητές ασύλου για αλλαγές στο νόμο και στις διαδικασίες.

Άλλο ένα θέμα είναι η ενημέρωσή τους για τη φάση στην οποία βρίσκεται η αίτησή τους.

Η έλλειψη πληροφόρησης έχει αντίκτυπο και στην εκπαίδευση των παιδιών. Για παράδειγμα, κάποιοι αιτητές ασύλου δεν γνωρίζουν ότι τα παιδιά τους έχουν δικαίωμα να πηγαίνουν σχολείο καθώς η αίτησή τους εξετάζεται.

v. [Δυσκολίες και άγχος](#)

Οι περισσότεροι πρόσφυγες και αιτητές ασύλου αντιμετωπίζουν πολύ στρες σε σχέση με την ένταξή τους. Πρώτα απ' όλα, η διαδικασία υποβολής αίτησης για άσυλο και η αναμονή της απόφασης είναι ιδιαίτερα αγχωτικές. Έπειτα, η αίτηση και πρόσβαση σε άλλα βοηθήματα και υπηρεσίες, όπως το επίδομα ευημερίας, η κάρτα νοσηλείας και η εγγραφή των παιδιών τους στο σχολείο είναι επίσης αγχωτικά, ιδιαίτερα επειδή

κάποιες διαδικασίες μπορεί να είναι ιδιαίτερα πολύπλοκες και την ίδια στιγμή οι αιτητές ασύλου δεν είναι ενημερωμένοι επαρκώς. Η εξεύρεση διαμονής είναι επίσης πολύ δύσκολη, και μπορεί να οδηγήσει αιτητές ασύλου να μείνουν άστεγοι. Η περιορισμένη οικονομική στήριξη που λαμβάνουν ως αιτητές ασύλου, σε συνδυασμό με το ότι δεν μπορούν να εργαστούν, οδηγεί σε περισσότερες δυσκολίες και άγχος.

Επίσης, έχει αναφερθεί ότι οι πρόσφυγες και οι αιτητές ασύλου αισθάνονται απομονωμένοι από την τοπική κοινωνία, και δεν λαμβάνουν αρκετή ενημέρωση για το τι συμβαίνει στην κοινότητά τους. Οι περισσότεροι αιτητές ασύλου δεν γνωρίζουν τη γλώσσα, κάτι που τους εμποδίζει να καταλάβουν τις ειδήσεις, να ενημερωθούν και να αλληλεπιδράσουν με την κοινότητα, με αποτέλεσμα να αισθάνονται περιθωριοποιημένοι.

vi. Έλλειψη μέσων συγκοινωνίας

Η συγκοινωνίες αναφέρονται ως μια σημαντική δυσκολία, ιδιαίτερα λόγω του ότι τα μέσα δημόσιας μεταφοράς στην Κύπρο δεν είναι ιδιαίτερα επαρκή. Αυτό έχει αρνητικές επιπτώσεις στο να μπορούν οι άνθρωποι να επισκέπτονται τον γιατρό και άλλες υπηρεσίες, να πάνε στο μάθημα Ελληνικών ή να βρουν δουλειά, καθώς είναι πολύ δύσκολο να χρησιμοποιήσουν τις δημόσιες συγκοινωνίες για να μεταβούν στην εργασία τους, ιδιαίτερα όταν είναι σε χωριό. Τα δρομολόγια των λεωφορείων δεν είναι συχνά και οι διαδρομές δεν είναι πολύ βολικές ή αρκετές για να επιτρέπουν σε κάποιον να μετακινείται εντός της πόλης. Αυτή η κατάσταση κάνει τη μετάβαση από ένα σημείο σε άλλο ιδιαίτερα χρονοβόρα και δύσκολη. Για τις μητέρες με παιδιά, είναι ακόμα πιο δύσκολο, μέχρι ακατόρθωτο. Επίσης, παρά τους εξαιρετικά περιορισμένους οικονομικούς πόρους των αιτητών ασύλου, οι δημόσιες συγκοινωνίες δεν είναι δωρεάν.

vii. Κοινωνική ένταξη

Οι ερωτηθέντες θεωρούν ότι η ένταξη των προσφύγων είναι πολύ ελλιπής. Συνήθως ζουν σε περιοχές όπου ζουν άτομα από τις χώρες τους και η επαφή τους με τους ντόπιους είναι ελάχιστη. Ακόμα και στα σχολεία, τα παιδιά παίζουν κυρίως με ομοεθνείς τους, κάτι που ισχύει τόσο για τα Κυπριόπουλα όσο και για παιδιά πρόσφυγες. Ωστόσο οι αιτητές ασύλου και οι πρόσφυγες θέλουν έντονα να έχουν επαφή με την τοπική κοινωνία και να κάνουν Κύπριους φίλους.

Η ομαλή ένταξη των προσφύγων στην κυπριακή κοινωνία γίνεται ακόμα δυσκολότερη από τις αλυσιδωτές επιπτώσεις της έλλειψης οικονομικών πόρων, της ανεργίας και του ότι οι πρόσφυγες δεν μιλούν Ελληνικά. Αυτό κάνει την κατάσταση ακόμα πιο δύσκολη για τις γυναίκες που εστιάζουν στο ρόλο τους ως μητέρες και σύζυγοι. Η προτεραιότητά τους είναι να μαγειρέψουν, να φροντίσουν το σπίτι και τα παιδιά παρά να πάνε έξω να συναντήσουν άλλους ανθρώπους. Αναφέρθηκε επίσης ότι υπάρχουν περιπτώσεις που οι γυναίκες μένουν στο σπίτι για πολιτισμικούς λόγους. Όλα αυτά τους στερούν τη δυνατότητα να κοινωνικοποιηθούν και να ενταχθούν στην κυπριακή κοινωνία.

Οι ερωτώμενοι τόνισαν την ανάγκη ύπαρξης περισσότερων οργανωμένων ομάδων ή συνδέσμων προσφύγων για να ενδυναμωθεί η φωνή τους στην τοπική κοινωνία, είτε προωθώντας τα δικαιώματά τους, είτε ευαισθητοποιώντας την κοινωνία για τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν ως κοινωνική ομάδα, είτε για να έχουν περισσότερες ευκαιρίες συμμετοχής στην κοινωνία.

Γ) Εντοπισμός αναγκών εκπαίδευσης / κατάρτισης για τους πρόσφυγες

Ένα σημαντικό εύρημα είναι ότι όλα τα μαθήματα γλώσσας πρέπει να είναι δομημένα με τρόπο που να βοηθούν τους πρόσφυγες στην καθημερινότητά τους, ιδιαίτερα στην προσπάθειά τους να βρουν δουλειά. Κάποια σημεία που αναφέρθηκαν ως καλές πρακτικές σε προηγούμενα μαθήματα Ελληνικών είναι:

- χρήση πραγματικών καταστάσεων της καθημερινότητας
- πρακτική μάθηση
- επισκέψεις στην κοινότητα (όπως στο καφενείο ή σε μια δημόσια υπηρεσία)
- εστίαση σε δεξιότητες και λεξιλόγιο που θα βοηθήσουν στην εξεύρεση εργασίας
- πρακτική άσκηση σε περιβάλλον εργασίας
- μαθήματα σε ομόγλωσσες ομάδες για να είναι ευκολότερη η εκμάθηση και η αλληλοβοήθεια
- συμπερίληψη ενδυνάμωσης γυναικών για να καταλάβουν ότι μπορούν να συμβάλουν στην κοινωνία.

Όσον αφορά σε συγκεκριμένα θέματα που θα ήταν σημαντικό να περιλαμβάνονταν στη διδακτέα ύλη, προτάθηκαν τα πιο κάτω:

- Επικοινωνία με σχολείο: Συζήτηση για την πρόοδο του παιδιού και τυχόν δυσκολίες που ίσως αντιμετωπίζει, ενημέρωση για αργίες, σχολικές δραστηριότητες όπως εκδρομές, θρησκευτικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις
- Επίσκεψη στο νοσοκομείο: Συζήτηση με γιατρό, περιγραφή της κατάστασης υγείας, κατανόηση των ερωτήσεων και συμβουλών του γιατρού
- Γενική φροντίδα παιδιών
- Γενικά θέματα υγείας και υγεία οικογένειας, όπως εμβολιασμοί
- Λεξιλόγιο σχετικό με καθημερινές δραστηριότητες όπως: φαγητό, ρούχα, συγκοινωνίες
- Επικοινωνία με δημόσιες υπηρεσίες: Λεξιλόγιο που να εξηγεί την οικονομική τους κατάσταση και τις ανάγκες για τη διαβίωση τους
- Λεξιλόγιο σχετικό με την εργασία: Βασικοί διάλογοι για αναζήτηση εργασίας, τεχνικοί όροι και λεξιλόγιο σχετικό με τους τομείς όπου μπορούν να εργαστούν.

Πέρα από τα μαθήματα γλώσσας, οι ερωτηθέντες ανέφεραν τις πιο κάτω θεματικές κατάρτισης που θα ήταν χρήσιμες για τους πρόσφυγες:

- Βασικές και προχωρημένες δεξιότητες Η/Υ

- Κατάρτιση σε συγκεκριμένες δεξιότητες που θα αυξήσουν τις πιθανότητες απασχόλησής των προσφύγων, ιδιαίτερα των γυναικών, όπως μαγειρική, ράψιμο και βασικές δεξιότητες επιχειρηματικότητας.

Δ) Εντοπισμός αναγκών εκπαίδευσης / κατάρτισης για τους εθελοντές

Τέλος, συζητήθηκε ο ρόλος των εθελοντών με έμφαση στη ανάγκη εκπαίδευσης των εθελοντών. Όλοι οι ερωτηθέντες αναγνώρισαν ότι ο ρόλος των εθελοντών μπορεί να είναι καθοριστικός στη βοήθεια των προσφύγων και των αιτητών ασύλου στην Κύπρο, ιδιαίτερα καθώς υπάρχουν πολύ λίγες οργανώσεις στήριξης προσφύγων. Συνεπώς, η συμβολή των εθελοντών είναι πολύτιμη. Όμως, ένα άτομο ανέφερε ότι ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι οργανώσεις λόγω της στελέχωσης από εθελοντές είναι ότι δεν υπάρχει πάντα συνέπεια και σταθερότητα στη δουλειά τους (καθώς είναι εθελοντές και έχουν κι άλλες υποχρεώσεις). Έτσι, χρειάζεται μεγάλος αριθμός εθελοντών για να υπάρχει ελαστικότητα.

Ένας ερωτώμενος διευκρίνισε ότι όταν αναφερόμαστε σε εθελοντές, πρέπει να έχουμε κατά νου ότι μπορούν να διαχωριστούν σε δύο ομάδες: α) εθελοντές από τις κοινότητες υποδοχής και άλλες χώρες της ΕΕ, και β) εθελοντές πρόσφυγες ή άλλα άτομα με την ίδια εθνική/πολιτισμική προέλευση. Και οι δύο ομάδες είναι πολύ σημαντικές, καθώς συμβάλλουν με διαφορετικό τρόπο, και φυσικά έχουν διαφορετικές ανάγκες κατάρτισης.

Η εκπαίδευση εθελοντών μπορεί να είναι γενική ή εξειδικευμένη, στη βάση του είδους του εθελοντισμού που κάνει ο καθένας. Για παράδειγμα, υπάρχουν διαφορετικές ανάγκες εκπαίδευσης για ένα άτομο που παρέχει νομικές συμβουλές, για κάποιον που παρέχει υλική στήριξη και για κάποιον που διοργανώνει εκπαιδευτικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Οι ερωτηθέντες εισηγήθηκαν τα ακόλουθα θέματα για την εκπαίδευση των εθελοντών:

- Κατανόηση των προκλήσεων του συστήματος ασύλου και των προσφύγων
 - Κατανόηση βασικών εννοιών, όπως ποιος είναι πρόσφυγας και τις διαφορές ανάμεσα σε πρόσφυγες, αιτητές ασύλου, άτομα με επικουρική προστασία και άλλους μετανάστες
 - Κατανόηση της διαδικασίας ασύλου, της διάρκειας εξέτασης των αιτήσεων, των διαφόρων σταδίων, κλπ.
 - Αντίληψη των κοινωνικών προβλημάτων και δυσκολιών ένταξης των αιτητών ασύλου και των προσφύγων στα διάφορα στάδια
 - Γνώση των δικαιωμάτων των προσφύγων και των αιτητών ασύλου (ειδικά σε σχέση με στέγαση, υγεία, εκπαίδευση, απασχόληση, ευημερία), των διαφόρων διαδικασιών πρόσβασης σε αυτά και των δημοσίων υπηρεσιών που εμπλέκονται
- Αντιμετώπιση προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι εθελοντές
 - Προσωπικά ψυχολογικά θέματα που μπορεί να αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες. Αυτή η κατάρτιση είναι απαραίτητη όταν η εργασία έχει να κάνει με την ακρόαση των προβλημάτων των προσφύγων

- Πολιτισμική κατανόηση και κατανόηση των πολιτισμικών διαφορών, π.χ. η αλληλεπίδραση ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες
- Θέματα εμπιστευτικότητας.

E) Εντοπισμός καλών πρακτικών

Τέλος, οι ερωτηθέντες συζήτησαν άλλες πρωτοβουλίες που θεωρούν ότι είχαν θετικά αποτελέσματα. Αυτές ήταν:

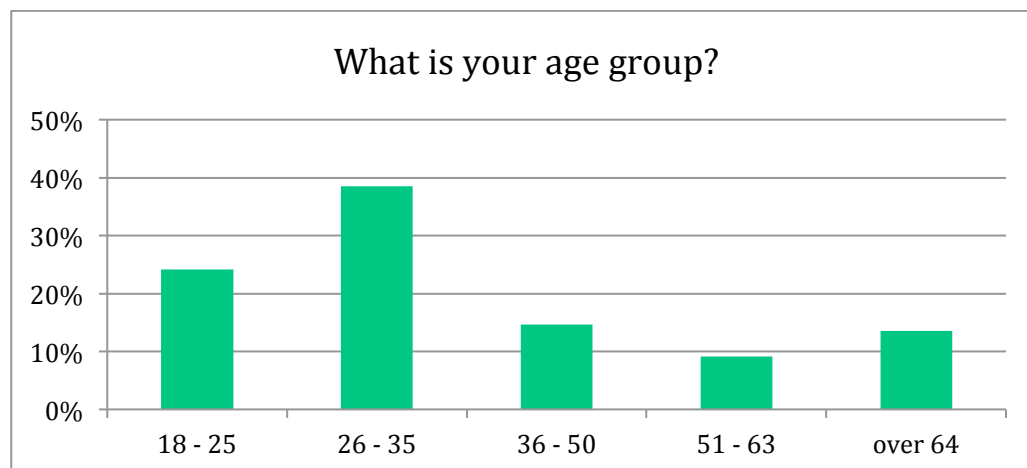
- Η εθελοντική οργάνωση ΟΑΣΙΣ που διοργανώνει διάφορες δραστηριότητες ένταξης, όπως μαθήματα γλώσσας, ραπτικής και δημιουργίας κοσμημάτων. Αυτές οι ευκαιρίες είναι πολύ χρήσιμες για τους πρόσφυγες και τους κάνουν να αισθάνονται ευπρόσδεκτοι στην κοινωνία.
- Εκδηλώσεις που διοργανώνονται στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Μέρας Προσφύγων από τη UNHCR, που προσφέρουν μια καλή ευκαιρία στους πρόσφυγες να αισθανθούν μέρος μιας τεράστιας εκδήλωσης και να εμπλακούν στην κοινότητά τους. Για παράδειγμα, στο περσινό φεστιβάλ οι πρόσφυγες μαγείρεψαν και πώλησαν τα παραδοσιακά τους φαγητά, κάτι που τους έδωσε μεγάλη χαρά.
- Εθελοντές που συνοδεύουν πρόσφυγες σε τοπικές εκδηλώσεις όπως θέατρο, μουσικά φεστιβάλ ή άλλες εκδρομές στο νησί. Οι πρόσφυγες «λατρεύουν» αυτές τις δραστηριότητες.
- Χρήση εναλλακτικών μεθόδων ενημέρωσης των προσφύγων, όπως ο κοινοτικός ραδιοσταθμός.
- Εκστρατείες ευαισθητοποίησης που έχουν στόχο την ενημέρωση της κοινωνίας για τους πρόσφυγες και την εξάλειψη αρνητικών συμπεριφορών απέναντί τους.
- Δραστηριότητες ένταξης που διοργανώνονται από τους Δήμους και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, επειδή τους προσφέρουν την ευκαιρία να αλληλοεπιδράσουν και να έρθουν σε επαφή με ντόπιους και άτομα από άλλες κοινότητες.

6. Χαρτογράφηση των Εμπειριών των Εθελοντών (Ανάλυση των Ερωτηματολογίων των Εθελοντών)

Εκτός από τις απόψεις των προσφύγων και των ατόμων που εργάζονται με πρόσφυγες, η έρευνα αυτή προσπάθησε να συλλέξει τις απόψεις ατόμων που στηρίζουν εθελοντικά τους πρόσφυγες. Συνολικά συλλέχθηκαν 50 απαντημένα ερωτηματολόγια εθελοντών, τα οποία διατίθεντο διαδικτυακά στα Αγγλικά και στα Ελληνικά. Σκοπός του ερωτηματολογίου ήταν να κατανοηθεί η εμπειρία των εθελοντών, να εντοπιστούν οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν στη στήριξη και ενασχόλησή τους με τους πρόσφυγες, και να καταγραφούν οι ανάγκες εκπαίδευσής τους ως εθελοντές. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα οδηγήσουν στο σχεδιασμό ενός προγράμματος καθοδήγησης για εθελοντές. Επίσης, ζητήσαμε από τους εθελοντές να μας πουν την άποψή τους σχετικά με τις ανάγκες των οικογενειών προσφύγων, καθώς αυτοί βρίσκονται σε άμεση επαφή με τους πρόσφυγες.

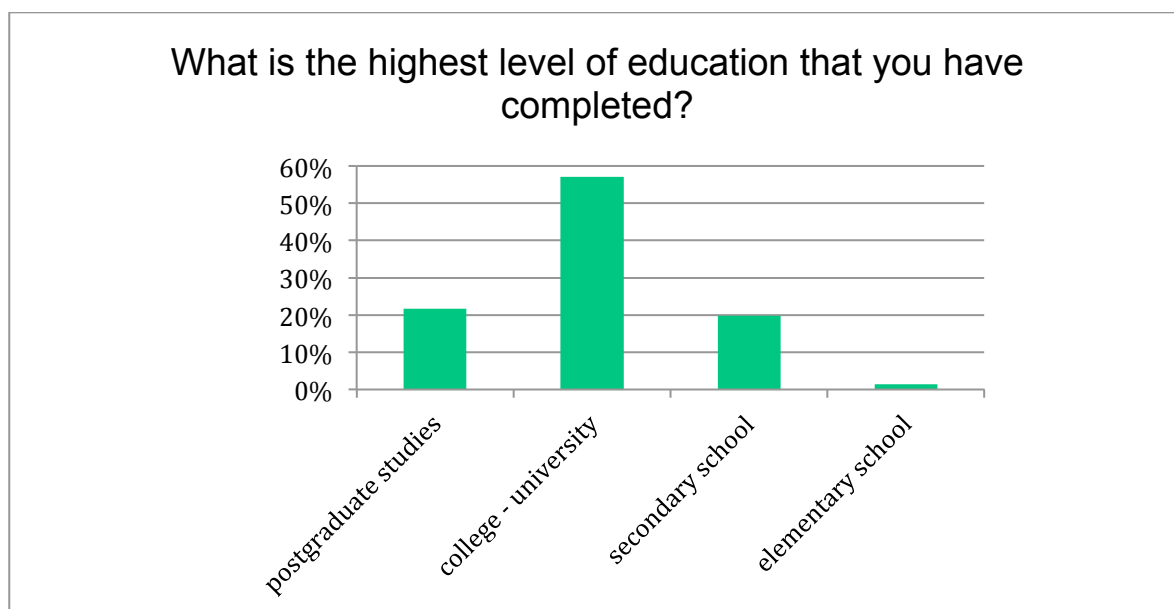
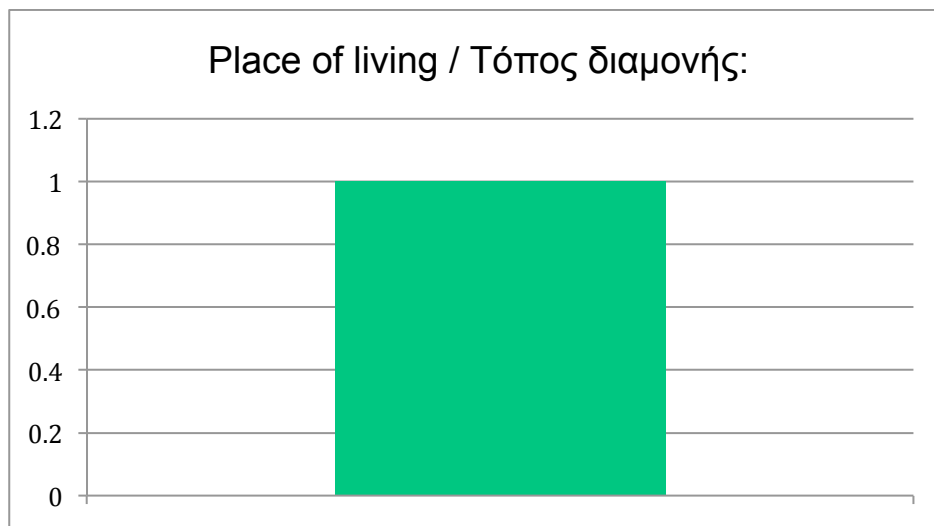
A) Χαρακτηριστικά συμμετεχόντων

Συλλέξαμε απαντήσεις από πενήντα (50) συνολικά εθελοντές. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων ήταν γυναίκες, με 38 ερωτηματολόγια (76%) και οι 12 ήταν άντρες. Οι μισοί συμμετέχοντες στην έρευνα ήταν 26-35 ετών (25 άτομα ή 50%), ενώ 9 άτομα ήταν 51-63 ετών (18%). Ο ακόλουθος πίνακας παρουσιάζει τις ηλικιακές ομάδες των ερωτηθέντων:

Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων ήταν Κύπριοι (34 άτομα ή 68%), από τους οποίους 4 είχαν διπλή εθνικότητα: δύο Βρετανο-Κύπριοι, ένας Κύπριος Σαουδαραβικής καταγωγής και ένας Κύπριος-Νοτιοαφρικάνος. Η δεύτερη μεγαλύτερη εθνική ομάδα των συμμετεχόντων ήταν η Βρετανική (8 άτομα, συμπεριλαμβανομένων των προαναφερθέντων 2 Βρετανο-Κύπριων). Οι χώρες καταγωγής των άλλων ερωτηθέντων ήταν ΗΠΑ, Γαλλία, Πορτογαλία, Ιταλία, Ιρλανδία, Νέα Ζηλανδία, Γεωργία, Τσεχία. Από τους μη Κύπριους, 8 άτομα διέμεναν στην Κύπρο για λιγότερο από δυο χρόνια, 5 άτομα από 3 μέχρι 10 χρόνια, ένα άτομο από 11-20 χρόνια και 5 άτομα για πάνω 20 χρόνια.

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων κατοικεί σε αστικές περιοχές (35 άτομα), 7 άτομα μένουν σε μικρή πόλη και 8 άτομα σε χωριό. Όλοι έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ σχεδόν όλοι έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση (17 άτομα αποφοίτησαν από Κολλέγιο ή Πανεπιστήμιο και 31 άτομα έκαναν μεταπτυχιακές σπουδές). Οι ακόλουθοι πίνακες παρουσιάζουν τον τόπο διαμονής και το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων.

Τα επαγγέλματα των συμμετεχόντων ποικίλλουν σημαντικά. Είναι ενδιαφέρον το ότι σχεδόν ίσος αριθμός ερωτηθέντων προέρχεται από ομάδες επαγγελμάτων που σχετίζονται άμεσα με τις ανάγκες των προσφύγων. Για παράδειγμα, 9 άτομα είναι επαγγελματίες υγείας (μουσικοθεραπευτής/τρια, γιατρός, καθηγητής/τρια νοσηλευτικής, θεραπευτής/τρια ψυχοκινητικής, φυσικοθεραπευτής/τρια, γραμματέας

οδοντιατρείου και νοσηλεύτριάς), 8 άτομα είναι εκπαιδευτικοί ή καθηγητές πανεπιστημίου, ενώ 7 εργάζονται στον ανθρωπιστικό τομέα ή προσφέρουν κοινωνικές υπηρεσίες. Άλλοι επαγγελματίες απασχολούνται στον τομέα διαχείρισης προγραμμάτων, έρευνας, οικονομικών, διοίκησης, κλπ.

Από τους 50 ερωτηθέντες, 13 άτομα δήλωσαν ότι αυτοί ή οι οικογένειές τους είναι πρόσφυγες ή εσωτερικά εκτοπισμένοι. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία στο κυπριακό πλαίσιο, όπου ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού ξεριζώθηκε το 1974 και αυτοπροσδιορίζεται ως εκτοπισμένοι ή πρόσφυγες. Από τους Κύπριους συμμετέχοντες, 11 από τους 34 απάντησαν θετικά στην ερώτηση κατά πόσο οι ίδιοι ή οι οικογένειές τους είναι πρόσφυγες ή εκτοπισμένοι. Αυτό αποτελεί μόνο 32% των Κυπρίων που απάντησαν στα ερωτηματολόγια. Συνεπώς, στο δείγμα μας δεν υπάρχει ιδιαίτερος συσχετισμός ανάμεσα στο προσφυγικό υπόβαθρο και στον εθελοντισμό για τους πρόσφυγες. Παρόλα αυτά, στην ερώτηση κατά πόσο υπήρξαν ποτέ οι ίδιοι μετανάστες, 35 ερωτηθέντες απάντησαν θετικά, υποδεικνύοντας πιθανό συσχετισμό. Ωστόσο, αυτός ο συσχετισμός δεν εξετάστηκε σε βάθος μέσα από άλλες ερωτήσεις καθώς δεν αποτελούσε στόχο της έρευνας.

B) Εντοπισμός των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες και των αναγκών εκπαίδευσής τους σύμφωνα με τους ίδιους

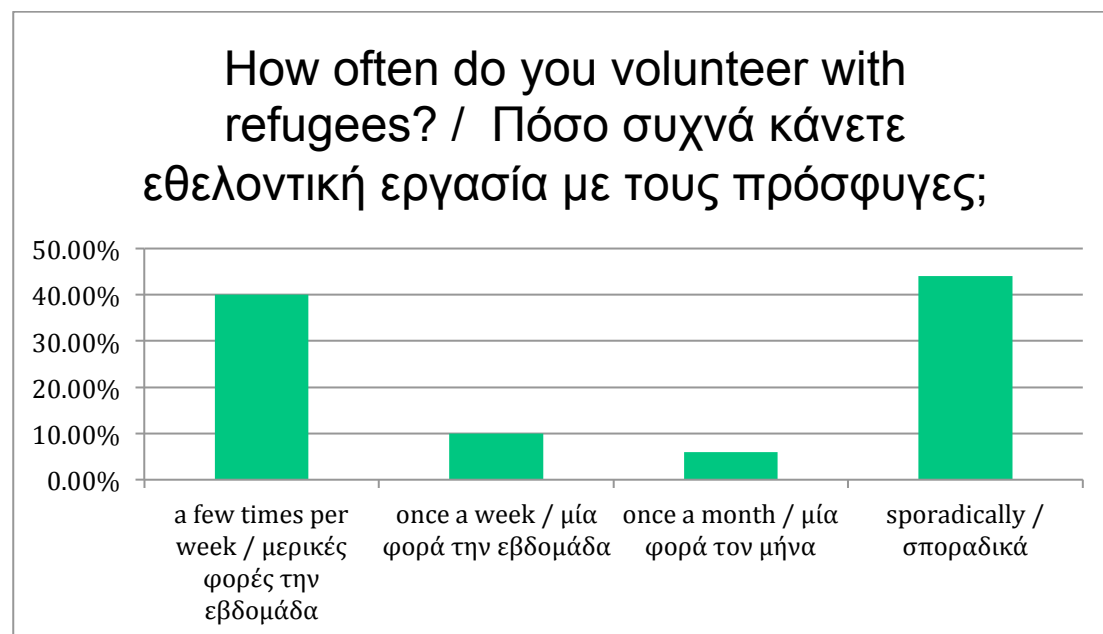
Η Ερώτηση 10 του ερωτηματολογίου ζητούσε από τους εθελοντές να καταγράψουν τις σημαντικότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες προσφύγων, κατά τη γνώμη τους. Οι απαντήσεις διαχωρίζονται σε 7 γενικές κατηγορίες:

1. Η αντιμετώπιση των βασικών καθημερινών αναγκών και οι ελλείψεις οικονομικοί πόροι. Η απασχόληση (συμπεριλαμβανομένης της δυσκολίας εξεύρεσης εργασίας, έλλειψης ευκαιριών και μοναδικής επιλογής εργασίας χαμηλών προσόντων και αμοιβής) χαρακτηρίστηκε η βασικότερη πρόκληση των προσφύγων, ακολουθούμενη από τη δυσκολία εξεύρεσης στέγασης. Επίσης αναφέρθηκαν τα τέλη δημοσίων μεταφορών και τα κόστη καθημερινής διαβίωσης όπως σίτιση.
2. Η εκπαίδευση των παιδιών
3. Δυσκολίες γλώσσας, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης στήριξης για εκμάθηση της γλώσσας, προβλήματα επικοινωνίας με τις τοπικές κοινότητες και κατανόησης της τοπικής κουλτούρας
4. Ρατσισμός, διακρίσεις και ξενοφοβία, συμπεριλαμβανομένου του θεσμικού ρατσισμού, της άρνησης ενοικίασης σπιτιού σε άτομα Αφρικανικής καταγωγής λόγω χρώματος, άγνοια, προκατάληψη και εκφοβισμός.
5. Προβλήματα γενικότερης ένταξης, έλλειψη ευκαιριών, έλλειψη στήριξης από την κοινότητα για ένταξη, περιθωριοποίηση, κοινωνική απομόνωση, έλλειψη κοινωνικής αλληλεπίδρασης με Κύπριους, έλλειψη κοινωνικής αποδοχής, μοναξιά και απομόνωση στον προσφυγικό καταυλισμό αντί ενθάρρυνσης για ένταξη στην κοινωνία.

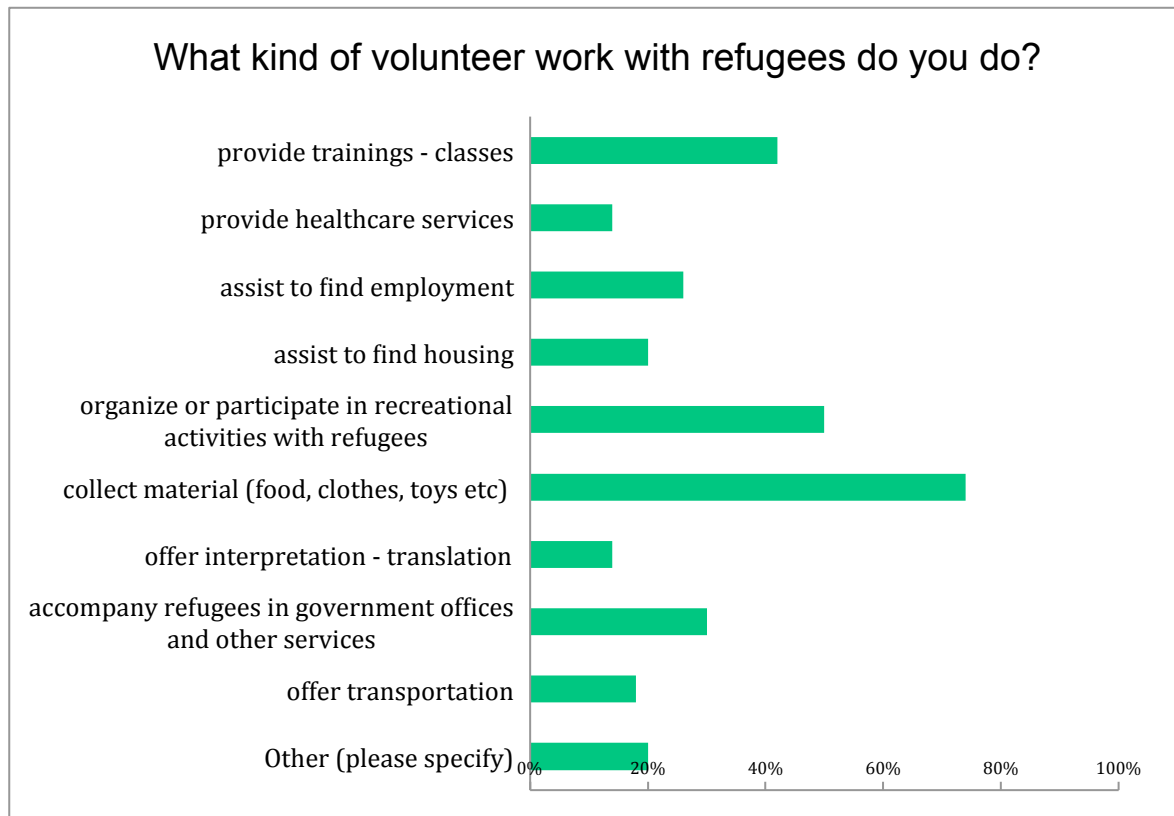
6. Πρόσβαση στην πληροφόρηση σε σχέση με τα δικαιώματά τους και το σύστημα, τη φροντίδα υγείας και το πού μπορούν να αποταθούν για βοήθεια.
7. Προβλήματα στις επαφές τους με τη δημόσια υπηρεσία, όπως γραφειοκρατία, πρόσβαση σε υπηρεσίες, προβλήματα με την καταβολή επιδομάτων από την Υπηρεσία Ευημερίας, τεράστιος χρόνος αναμονής για επεξεργασία της αίτησης για άσυλο
8. Προβλήματα υγείας, που περιλαμβάνουν ψυχολογικά τραύματα και πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας.

Γ) Προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι εθελοντές

Ο πιο κάτω πίνακας παρουσιάζει τη συχνότητα της εθελοντικής εργασίας με πρόσφυγες των ερωτώμενων.

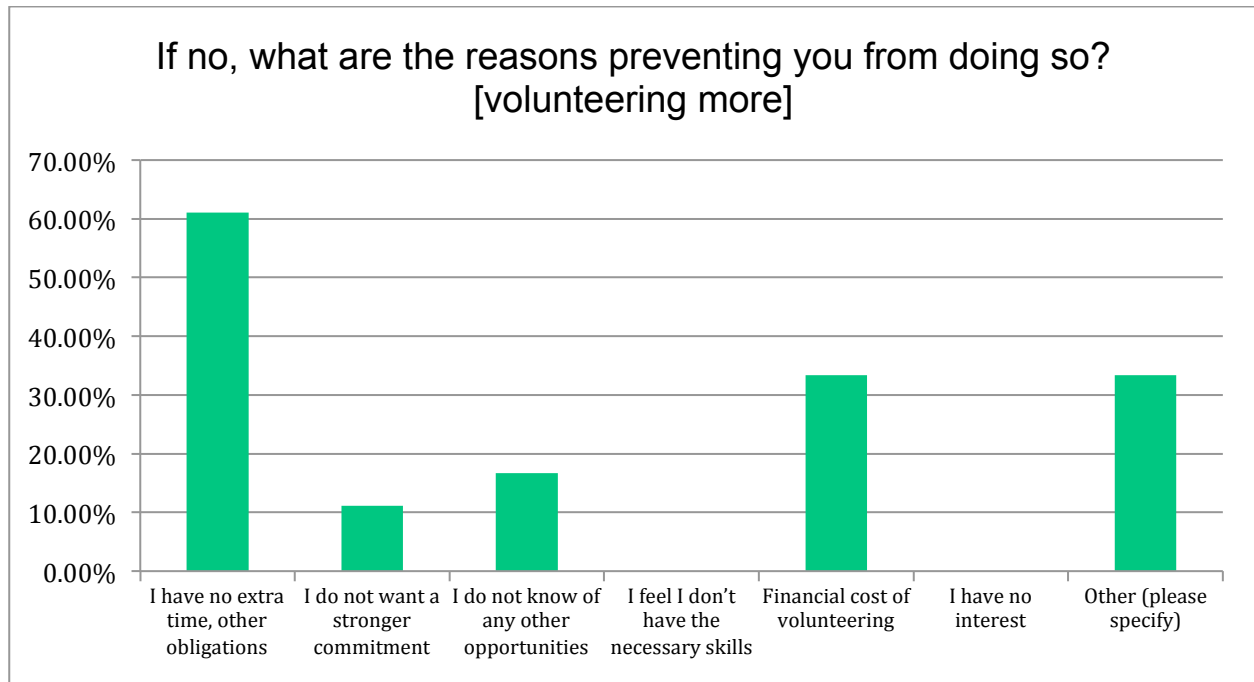

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων ασχολούνται με τη συλλογή υλικής βοήθειας για τους πρόσφυγες (74%), ενώ οι μισοί διοργανώνουν ή συμμετέχουν σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες με πρόσφυγες, και το 42% παρέχει μαθήματα και εκπαίδευση. Ο πιο κάτω πίνακας δείχνει το είδος του εθελοντισμού που κάνουν με τους πρόσφυγες.

Οι εθελοντές έδωσαν κι άλλες απαντήσεις, όπως την παροχή ψυχολογικής στήριξης, εθελοντισμό σε στέγη ασυνόδευτων ανηλίκων και στο κέντρο υποδοχής προσφύγων, διοργάνωση κέντρου διανομής στον καταυλισμό, διοργάνωση κοινωνικών καφέ, διοργάνωση εκδηλώσεων για γυναίκες, συντονισμός κέντρου μητέρων/βρεφών στον καταυλισμό, συζήτηση και παιχνίδια με παιδιά, προσφορά φιλίας και στήριξης σε πρόσφυγες που διαμένουν εκτός του καταυλισμού, επικοινωνία με γιατρούς και οδοντίατρος σχετικά με θέματα των προσφύγων ασθενών.

Η πλειοψηφία των εθελοντών (34 από τους 50) ανέφεραν ότι προτίθενται να προσφέρουν περισσότερες ώρες στον εθελοντισμό. Από αυτούς που δεν προτίθενται να προσφέρουν περισσότερες ώρες, οι περισσότεροι ανέφεραν την έλλειψη χρόνου και την ύπαρξη άλλων υποχρεώσεων ως κύριους λόγους. Οι απαντήσεις τους σχετικά με το τι τους εμποδίζει να διαθέσουν περισσότερο χρόνο παρουσιάζονται πιο κάτω:

Είναι ενδιαφέρον το ότι κανένας από τους εθελοντές δεν αναφέρθηκε στην έλλειψη ικανοτήτων ως λόγο για μη περαιτέρω εμπλοκή. Ένας εθελοντής ανέφερε ότι «οι υφιστάμενες ευκαιρίες εθελοντισμού είναι ανεπαρκείς και επίσης απουσιάζει βασική εκπαίδευση για τον τρόπο αποτελεσματικής προσφοράς / και αυτοπροστασίας του εθελοντή. Αυτό βελτιώνεται σταδιακά αλλά υπάρχει ακόμα μεγάλη ανησυχία». Κάποιος άλλος εθελοντής ανέφερε τον ελλιπή συντονισμό των εθελοντών. Τέλος, ένας εθελοντής ανέφερε ότι λόγω της αναπηρίας του αδυνατεί να αφιερώσει περισσότερο χρόνο.

Πάνω από τους μισούς εθελοντές (27 από τους 50) συνάντησαν προκλήσεις στην εθελοντική τους εργασία, οι οποίες μπορούν να ομαδοποιηθούν σε πέντε κατηγορίες:

1. Οι κυριότερες προκλήσεις που αναφέρθηκαν είχαν να κάνουν με τις δημόσιες υπηρεσίες, όπως έλλειψη απαραίτητων εργαλείων και δομών για να βοηθήσουν τους πρόσφυγες, άγνοια, αγένεια, ρατσισμός και φτώχη εξυπηρέτηση των προσφύγων. Ένας εθελοντής ανέφερε ότι δεν υπάρχει σύνδεση και συνεργασία ανάμεσα στις τοπικές εθελοντικές οργανώσεις και στις κυβερνητικές υπηρεσίες.
2. Ψυχολογικές δυσκολίες, συναισθήματα έντασης και άγχους για το πώς να βοηθήσουν τους πρόσφυγες, καθώς και προσπάθεια αποστασιοποίησής τους από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες για προστασία της ισορροπίας στην προσωπική τους ζωή.
3. Ελλιπής συντονισμός εθελοντών, όπως έλλειψη ενός δομημένου συστήματος στήριξης που να συντονίζει και να διοχετεύει εθελοντές σύμφωνα με τις δεξιότητές τους.
4. Εμπόδια επικοινωνίας λόγω γλώσσας, είτε στην άμεση επικοινωνία με τους πρόσφυγες, είτε στην επικοινωνία με τις αρχές (λόγω μη γνώσης Ελληνικών).

5. Αντιμετώπιση του ρατσισμού που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες από πρώτο χέρι λόγω έλλειψης κατανόησης από την κοινότητα για το λόγο που βοηθούν τους πρόσφυγες.

Δ) Ανάλυση των υφιστάμενων πρωτοβουλιών εκπαίδευσης/κατάρτισης εθελοντών

Οι μισοί ερωτηθέντες ανέφεραν ότι στο παρελθόν παρακολούθησαν εκπαιδευτικά σεμινάρια, τα οποία περιλάμβαναν θέματα άφιξης, διαχείριση προγραμμάτων, νομικά και κοινωνικά θέματα, σεμινάρια από οργανώσεις για πρόσφυγες όπως η UNHCR και άλλοι ΜΚΟ, σεμινάρια κατανόησης της κατάστασης των προσφύγων, ορολογιών, διοργάνωσης και επεξήγησης ευκαιριών εθελοντισμού, σεμινάρια για πολιτισμικές και θρησκευτικές διαφορές, παιδιατρική φροντίδα, ψυχολογικά σημάδια, εμπορία ανθρώπων, αναγνώριση κακομεταχείρισης παιδιών, διαπολιτισμική επικοινωνία, εκπαίδευση ενηλικών, ενίσχυση αυτοπεποίθησης και ψυχολογική στήριξη. Οι περισσότεροι ανέφεραν ότι τα σεμινάρια ήταν πολύ χρήσιμα, ιδιαίτερα επειδή τους βοήθησαν να κατανοήσουν καλύτερα τις διαφορετικές φάσεις που περνούν οι πρόσφυγες, τις καταστάσεις που αντιμετωπίζουν, και να χειρίζονται καλύτερα την καθημερινή ψυχολογία και συμπεριφορά των προσφύγων. Συνεπώς, 38 από τους 50 ερωτηθέντες ανέφεραν ότι θα ήθελαν να παρακολουθήσουν περισσότερα εκπαιδευτικά προγράμματα.

Ε) Εντοπισμός των αναγκών εκπαίδευσης των εθελοντών

Οι εθελοντές πρότειναν διάφορα θέματα εκπαίδευσης τα οποία εμπίπτουν στις ακόλουθες κατηγορίες:

- Κατανόηση νομικού και κοινωνικού πλαισίου για τους πρόσφυγες: αυτό περιλαμβάνει διαδικασίες ασύλου, προστασία παιδιών, τις ανάγκες των εθελοντών, βοήθεια για απασχόληση, κατανόηση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των προσφύγων, καθώς και των σχετικών κυβερνητικών υπηρεσιών
- Δεξιότητες και τεχνικές για υπεράσπιση δικαιωμάτων
- Κουλτούρα και Ένταξη: διαπολιτισμική επικοινωνία και κατανόηση, νέες στρατηγικές ένταξης και ενσωμάτωσης, εργαλεία ένταξης μεταναστών, διδασκαλία δεύτερης γλώσσας, εκπαίδευση μεταναστών/προσφύγων σε θέματα ένταξης, τυπική και άτυπη εκπαίδευση μεταναστών
- Ψυχολογική ευημερία των εθελοντών: διαχείριση άγχους και ψυχολογική στήριξη, ψυχολογικές πρώτες βοήθειες, αντιμετώπιση σωματικής και ψυχολογικής/συναισθηματικής κόπωσης, διαχωρισμός εαυτού από τους πρόσφυγες
- Υγεία και ευημερία προσφύγων: συμβουλευτικές υπηρεσίες προσφύγων, χρήσιμες συμβουλές για τη συνοδεία των προσφύγων στον γιατρό, πρόληψη

ασθενειών, συμβουλευτική στήριξη για ψυχολογικά τραύματα, εξέταση υγείας, πρώτες βοήθειες

- Παιδιά και Νέοι: διοργάνωση δραστηριοτήτων για παιδιά, ενδυνάμωση νέων και εθελοντών
- Συντονισμός εθελοντών και συλλογή χρημάτων για εθελοντικές οργανώσεις.

7. Εισηγήσεις σε Εθνικό Επίπεδο

Τα αποτελέσματα τις έρευνας οδήγησαν σε κάποια σημαντικά συμπεράσματα. Έχοντας συλλέξει δεδομένα από τρεις διαφορετικές ομάδες εμπλεκόμενων φορέων, είναι εμφανές μέσα από την έρευνα ότι οι κυριότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι αιτητές ασύλου και οι πρόσφυγες σχετίζονται με τη στέγαση, την απασχόληση, τις οικονομικές δυσκολίες, τα εμπόδια γλωσσικής επικοινωνίας, την ελλιπή ενημέρωση και την εκπαίδευση των παιδιών. Μέσα από διάφορες μεθόδους έρευνας, αυτές οι προκλήσεις αναδείχθηκαν από όλες τις ομάδες εμπλεκόμενων που συμμετείχαν στην έρευνα, ως οι πιο κυρίαρχες. Ακολουθούν εισηγήσεις για αντιμετώπισή τους:

Στέγαση

- Η πολιτεία πρέπει να λάβει μέτρα για να διασφαλίσει ότι κάθε άνθρωπος έχει πρόσβαση σε στέγαση, είτε προσφέροντας επιπρόσθετους χώρους διαμονής, είτε μέσα από τη δημιουργία περαιτέρω κυβερνητικών εγκαταστάσεων στέγασης, είτε αυξάνοντας το επίδομα στέγασης με γνώμονα τις υφιστάμενες τιμές ενοικίων.

Απασχόληση και οικονομικές δυσκολίες

- Αναθεώρηση της πολιτικής κουπονιών για τους αιτητές ασύλου
- Παροχή περισσότερων ευκαιριών εκπαίδευσης για τους πρόσφυγες, όπως επαγγελματική κατάρτιση, λαμβάνοντας υπόψη τους γλωσσικούς περιορισμούς
- Παροχή περισσότερων ευκαιριών στους πρόσφυγες να αποκτήσουν επαγγελματική εμπειρία, όπως με τη στήριξη εξειδικευμένων προγραμμάτων και με την παροχή κινήτρων στις επιχειρήσεις που προσφέρουν πρακτική εξάσκηση ή απασχόληση σε πρόσφυγες. Αυτό θα μπορούσε να ενταχθεί στο πλαίσιο εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.
- Διεύρυνση των τομέων στους οποίους δικαιούνται να εργαστούν οι αιτητές ασύλου και μείωση της περιόδου που δεν τους επιτρέπεται να εργαστούν. Η άδεια εργασίας θα φέρει θετικά αποτελέσματα τόσο για τους αιτητές ασύλου, όσο και για την πολιτεία. Θα δώσει οικονομικούς πόρους στους αιτητές ασύλου, επιτρέποντάς τους να καλύψουν τις πολλές ανάγκες των οικογενειών τους, και θα τους απελευθερώσει από την εξάρτησή τους από δημόσια επιδόματα, ενώ παράλληλα θα συνεισφέρουν στην κυπριακή οικονομία.
- Ενθάρρυνση των προσφύγων να χρησιμοποιήσουν τις δεξιότητες, τα ταλέντα και τις επιθυμίες τους, προσφέροντάς τους περισσότερες ευκαιρίες να εμπλουτίσουν τις δεξιότητες και να εργαστούν σε τομείς του ενδιαφέροντος τους. Κάτι τέτοιο θα αποφέρει οφέλη τόσο για τους πρόσφυγες όσο και για την πολιτεία, καθώς θα γίνουν πιο ενεργοί οικονομικά. Για αυτό το σκοπό μπορούν να προσφερθούν περισσότερα εκπαιδευτικά και επαγγελματικά σεμινάρια, μικροδάνεια, καθώς και ειδικές εκπαιδεύσεις για τη δημιουργία της δικής τους επιχείρησης.
- Τα εντατικά μαθήματα γλώσσας στους άνεργους λήπτες επιδομάτων μπορούν να τους βοηθήσουν να βρουν δουλειά. Χωρίς επαρκείς γλωσσικές δεξιότητες, οι δυσκολίες πρόσβασης στην αγορά εργασίας και ένταξης θα επιμείνουν για

περισσότερο καιρό, με περισσότερες πιθανότητες παράτασης της εξάρτησης από το σύστημα κοινωνικής ευημερίας.

- Δωρεάν ή επιχορηγημένη χρήση των μέσων δημοσίων μεταφορών για όλους τους λήπτες δημοσίων βοηθημάτων από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας (για αιτητές, ασύλου, πρόσφυγες αλλά και τον ντόπιο πληθυσμό)
- Παροχή δωρεάν φροντίδας παιδιών για τις οικογένειες που δεν μπορούν να πληρώσουν. Αυτός είναι ένας τομέας που οι εθελοντικοί οργανισμοί μπορούν να αναλάβουν πρωτοβουλία να διοργανώσουν και να αναπτύξουν τέτοιες υπηρεσίες που είναι αναγκαίες για τις οικογένειες προσφύγων που έχουν μικρά παιδιά.

Γλωσσικοί περιορισμοί

- Αύξηση των ευκαιριών εκμάθησης Ελληνικών
- Τα μαθήματα γλώσσας πρέπει να προσαρμόζονται στις ανάγκες των προσφύγων και των αιτητών ασύλου, για να συμβάλουν στην ένταξη τους στην κοινωνία και στην αγορά εργασίας.
- Τα μαθήματα ελληνικής γλώσσας πρέπει να προσφέρονται σε όλες τις πόλεις, σε διάφορα τμήματα για διάφορα επίπεδα γλώσσας αλλά και μορφωτικά επίπεδα των μαθητών. Θα πρέπει να προσφέρονται όλα τα επίπεδα του Κοινού Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για τις Γλώσσες, από τη στοιχειώδη (A1) μέχρι την πολύ καλή γνώση (Γ1), με ευκαιρία απόκτησης επίσημης πιστοποίησης. Τα μαθήματα γλώσσας θα πρέπει να προσφέρονταν εντελώς δωρεάν. Θα πρέπει να προσφέρονται και εντατικά μαθήματα.
- Διοργάνωση ειδικών εκπαιδεύσεων για καθηγητές γλώσσας, για διδασκαλία Ελληνικών σε ξένους.

Πρόσβαση στην πληροφόρηση

- Παροχή πληροφόρησης σε εξατομικευμένο επίπεδο, έτσι που ο κάθε αιτητής ασύλου να είναι πλήρως ενημερωμένος για τα δικαιώματά του αλλά και τις διάφορες διαδικασίες που πρέπει να ακολουθήσει με τη βοήθεια μεταφραστή, αν χρειάζεται. Το σύστημα πρέπει να κρατά τον αιτητή ενήμερο για την πρόοδο της αίτησής του και για τυχόν αλλαγές στη νομοθεσία ή πρακτική που μπορεί να τον επηρεάζουν. Αυτές οι πληροφορίες πρέπει να δίδονται και κατά τη διάρκεια της συνέντευξης με την Υπηρεσία Ασύλου, για να κατανοήσουν οι αιτητές τη διαδικασία που θα ακολουθηθεί.
- Παροχή υπηρεσιών μετάφρασης σε όλες τις δημόσιες υπηρεσίες που τυγχάνουν συχνής χρήσης από πρόσφυγες και αιτητές ασύλου που δεν μιλούν Ελληνικά ή Αγγλικά.
- Μετάφραση σημαντικών εγγράφων και πληροφοριών στις γλώσσες των προσφύγων και των αιτητών ασύλου.

Εκπαίδευση παιδιών

- Το δικαίωμα στην εκπαίδευση πρέπει να διαφυλάσσεται για όλα τα παιδιά και πρέπει να γίνονται προσπάθειες οι γονείς να είναι ενήμεροι για αυτό το δικαίωμα και όλα τα παιδιά να εγγράφονται στο σχολείο, στην κατάλληλη τάξη.
- Πρέπει να προσφέρονται εισαγωγικά μαθήματα στα παιδιά, που θα τους βοηθούν να αποκτήσουν στοιχειώδεις γνώσεις Ελληνικών πριν ενταχθούν στο επίσημο σχολικό περιβάλλον. Η προετοιμασία αυτή θα τους βοηθήσει να επικοινωνήσουν πιο γρήγορα αλλά και να κατανοούν μερικώς το μάθημα, να ενταχθούν πιο ομαλά στο σχολικό περιβάλλον, να κάνουν φίλους και να αποφύγουν την περιθωριοποίηση ή τις αρνητικές συμπεριφορές στη σχολική κοινότητα.

8. Αναφορές

- Asylum Service (n.da), *Asylum Service Statistical Data 2002 – 2006* [Data File]. Available at: [http://www.moi.gov.cy/moi/asylum/asylumservice.nsf/B6A3C841A14422DDC2257FE000358546/\\$file/2002-2006%20Statistics.pdf](http://www.moi.gov.cy/moi/asylum/asylumservice.nsf/B6A3C841A14422DDC2257FE000358546/$file/2002-2006%20Statistics.pdf) [Accessed 15 Nov 2017].
- Asylum Service (n.db), *Asylum Service Statistical Data 2007 – 2016* [Data File]. Available at: [http://www.moi.gov.cy/moi/asylum/asylumservice.nsf/B6A3C841A14422DDC2257FE000358546/\\$file/2007-2016%20\(august%20included\).pdf](http://www.moi.gov.cy/moi/asylum/asylumservice.nsf/B6A3C841A14422DDC2257FE000358546/$file/2007-2016%20(august%20included).pdf) [Accessed 15 Nov 2017].
- Drousiotou C. And Mathioudakis M. (2016). *Country Report: Cyprus 2016 Update. Aida - Asylum Information Database*. Ecre: Nicosia
- Drousiotou C. And Mathioudakis M. (2017). *Country Report: Cyprus 2017 Update. Aida - Asylum Information Database*. Ecre: Nicosia
- EUROPEAN COMMISSION, *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Action Plan on the integration of third country nationals*.COM(2016) 377 final.
- National Human Rights Institution, (2015). *Position of National Human Rights Institution regarding access to health for vulnerable groups of migrants (Τοποθέτηση Εθνικής Ανεξάρτητης Αρχής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αναφορικά με την πρόσβαση στην υγεία ευάλωτων ομάδων μεταναστών)*, Αρ. Φακ: Α/Δ 7/2015. Available at: [http://www.ombudsman.gov.cy/Ombudsman/Ombudsman.nsf/All/2F96F9A3F7DBF2EFC2257ED8004304B3/\\$file/%CE%91%CE%947_2015_09092015.doc?OpenElement](http://www.ombudsman.gov.cy/Ombudsman/Ombudsman.nsf/All/2F96F9A3F7DBF2EFC2257ED8004304B3/$file/%CE%91%CE%947_2015_09092015.doc?OpenElement) Accessed 15 July 2017.
- Nicolaou A., Parmaxi A., Papadima-Sophocleous S and Boglou D. (2016). 'Language education in a multilingual city: The case of Limassol' *London Review of Education* 14(2) 174 – 185.
- Muznieks N. (Commissioner for Human Rights of the Council of Europe) 2016, *Report Following his visit to Cyprus from 7 to 11 December 2015*, CommDH(2016)16, Strasbourg: Council of Europe.
- Officer D. And Taki Y. (2013). *The Needs of Refugees and the Integration Process in Cyprus*. UNHCR: Nicosia
- Ombudsman (Commissioner for Administration and Human Rights) and UNHCR 2017, *Open Letter of the Commissioner for Administration and Human Rights and the Representative of the United Nations High Commissioner for Refugees in Cyprus, regarding the operation of the Reception Centre for Asylum Seekers in Kofinou, 3 January 2017*. Nicosia. Available at: <http://www.ombudsman.gov.cy/ombudsman/ombudsman.nsf/All/B9AD5870CA0CBBFAC225809E00276FF6?OpenDocument> [Accessed 14 Nov. 2017].

- Spaneas S. and Zachariades A. (2018). *Mapping of social orientation: the case of Cyprus*. RACISM COMBAT.
- Special Committee of Experts for Inclusion, (2010). *Action Plan for Integration of Immigrants Legally Residing in Cyprus 2010 – 2012*. Nicosia: Ministry of Interior.
- Stathopoulos N. (ed) (2015), *Guide for NGOs and Immigrant Associations: Mapping out the civil society organisations that are actively involved for the integration of immigrants*, Municipality of Nicosia: Nicosia.
- UNHCR (2017a). *Refugee Education in Cyprus – Challenges and Opportunities*. 1st Edition [pdf]. Nicosia: UNHCR. Available at: http://www.unhcr.org.cy/fileadmin/user_upload/Images/EducationCyprusApril2017.pdf [Accessed 14 Nov. 2017]
- UNHCR (2017b). *Reception Conditions for Asylum-seekers in the Republic of Cyprus*. 1st Edition [pdf] Nicosia: UNHCR. Available at: http://www.unhcr.org.cy/fileadmin/user_upload/Images/ReceptionConditionsRecommendations.pdf [Accessed 14 Nov. 2017]
- UNHCR (2017c). *The Republic of Cyprus Factsheet – September 2017*. Nicosia: UNHCR. Available at: http://www.unhcr.org.cy/fileadmin/user_upload/Images/CyprusFactSheetSeptember2017.pdf [Accessed 15 Jan. 2018]
- UNHCR (2017d). *Cyprus: Protecting Refugees*. [pdf] Nicosia: UNHCR Available at: http://www.unhcr.org.cy/fileadmin/user_upload/Images/UNHCR_ENGLISH.pdf [accessed 6 Feb. 2018]

SO FIE

Support for empowerment and integration of refugee families

Contacts

Verein Multikulturell

www.migration.cc

Barbara Bitschnau: b.bitschnau@migration.cc

CESIE

www.cesie.org

Giovanni Barbieri: giovanni.barbieri@cesie.org

CARDET

www.cardet.org

Irini Anastassiou: irini.anastassiou@cardet.org

Mozaik Human Resources Development

www.mozaik.org.tr

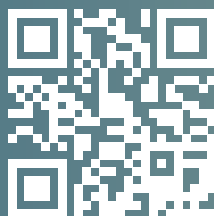
Olçay Belli: o.belli@mozaik.org.tr

Stiftelsen Kursverksamheten Vid U-A Universitet

www.folkuniversitetet.se/In-English/

Ali Rashidi: ali.rashidi@folkuniversitetet.se

support-refugees.eu

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Project Number: 2017-1-AT01-KA204-035083

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.